

ANSVARSFORSIKRING FOR ADVOKATER
DEKNINGSFELTET OG FORHOLDET TIL LOVPÅLAGT
SIKKERHETSSTILLELSE

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 541

Leveringsfrist: 25. november 2009

(* regelverk for masteroppgave på:

<http://www.jus.uio.no/studier/regelverk/master/eksamensforskrift/kap6.html>.)

Til sammen 17.972 ord

25.11.2009

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>AVHANDLINGENS EMNE</u>	<u>5</u>
1.1	Innledning	5
1.2	Problemstilling	8
1.3	Generelle avgrensninger	8
1.4	Rettskildene	9
1.4.1	Forsikringsavtalen	9
1.4.2	Lover og forskrifter	9
1.4.3	Rettspraksis	11
1.4.4	Andre myndigheters praksis	11
1.4.5	Reelle hensyn	12
1.4.6	Formålsbetraktninger	12
1.4.7	Juridisk litteratur	12
<u>2</u>	<u>FORHOLDET MELLOM SIKKERHETSFORMENE</u>	<u>14</u>
2.1	Innledning	14
2.2	Ansvarsforsikringen	14
2.2.1	Kravet om ansvarsforsikring	14
2.2.2	Terminologi, definisjon og rettslig plassering	15
2.2.3	Partene	17
2.3	Sikkerhetsstillelsen	19
2.3.1	Kravet om sikkerhetsstillelse	19
2.3.2	Definisjon	20
2.3.3	Partene	21
2.3.4	Hvem plikten til å stille sikkerhet gjelder for	22
2.4	Nærmere om distinksjonen mellom de to dekningsformene	23

2.4.1	Innledning	23
2.4.2	Lovens ordlyd	23
2.4.3	Rettspraksis	24
2.4.4	Forarbeider og historikk	25
2.4.5	Formålsbetraktninger	27
2.4.6	Konklusjon	28
2.5	Hvorfor krav om to parallelle dekningsformer?	28
2.5.1	Hovedregelen	28
2.5.2	Forarbeidene	29
2.5.3	Innføringen av plikten til å tegne ansvarsforsikring	30
2.5.4	Konklusjon	30
2.5.5	Kommentarer til dagens ordning	31
2.6	Kommer FAL til anvendelse på sikkerhetsstillelsen?	31
2.6.1	Innledning	31
2.6.2	Lovens ordlyd og forarbeider	31
2.6.3	Eksempel på at FAL er gitt anvendelse på sikkerhetsstillelsen	32
2.6.4	Reelle hensyn	33
2.6.5	Konklusjon	33
3	<u>ALTERNATIVE LØSNINGER</u>	34
3.1	Innledning	34
3.2	Ansvarsforsikring som oppfyllelse av sikkerhetsstillelsen formål	34
3.2.1	Lovens ordlyd	34
3.2.2	Lovens forarbeider	35
3.2.3	Advokatforskriften kapittel 2	35
3.2.4	Annen lovgivning	35
3.2.5	Reelle hensyn	36
3.2.6	Konklusjon	37
4	<u>OPPSUMMERING OG VIDERE PROGRESJON</u>	39
5	<u>DIREKTEKRAVSADGANGEN</u>	40

5.1	Innledning	40
5.2	Selskapets innsigelser	40
5.2.1	”Tvungen ansvarsforsikring”	41
5.3	Konklusjon	43
6	<u>ERSTATNINGSANSVARET</u>	44
6.1	Ansvarsgrunnlag	44
6.1.1	Profesjonsansvaret	44
6.2	Økonomisk tap	45
6.3	Årsakssammenheng	46
6.3.1	Adekvans og påregnelighet	46
6.4	Ansvarssubjektet	47
6.4.1	Ansvar for feil begått av advokaten	47
6.4.2	Ansvar for feil begått av fullmektigen	47
6.5	Oppsummering og veien videre	52
7	<u>DEKNINGSFELTET</u>	54
7.1	Innledning	54
7.2	Beskrivelsen av dekningsfeltet i teorien – terminologiske spørsmål	54
7.2.1	Kommentarer til dekningsfeltsbeskrivelsen	55
7.3	Tretrinnsprosessen	56
8	<u>RISIKOBESKRIVELSENS TRINN I – SIKKERHETSFORMENS ART</u>	58
8.1	Erstatningsansvar	58
8.2	Advokatvirksomhet	60

8.2.1	De klare tilfellene	60
8.2.2	Tvilstilfellene	62
8.2.3	Advokatvirksomhet som likevel ikke dekkes	64
8.2.4	”Advokatvirksomhet” i forhold til forsikringen kontra sikkerhetsstillelsen	65
8.3	Oppsummering	65
<u>9</u>	<u>RISIKOBESKRIVELSENS TRINN II - DEKNINGSOMFANGET</u>	<u>66</u>
9.1	Beløpene	66
9.1.1	Ansvarsforsikringens størrelse	66
9.1.2	Sikkerhetens størrelse	66
9.1.3	Egenandel	67
9.2	Forsikringsstedet	67
9.3	Forsikringstiden	68
9.3.1	”Forsikringstilfellet”	68
9.3.2	Enkelte problemstillinger i forhold til ”claims made”- prinsippet	71
<u>10</u>	<u>RISIKOBESKRIVELSENS TRINN III – DEN NEGATIVE AVGRENSNINGEN</u>	<u>75</u>
10.1	Sikkerhetsstillelsens unntak	75
10.2	Ansvarsforsikringens unntak	76
10.2.1	Unntakene i vilkårenes punkt 4.5.1	76
10.2.2	Unntakene i vilkårenes punkt 4.5.3 og 4.5.7	76
10.2.3	Unntak for virksomhet som i utgangspunktet er advokatvirksomhet	77
<u>11</u>	<u>OPPSUMMERING OG HOVEDKONKLUSJONER</u>	<u>79</u>
<u>12</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>82</u>
<u>13</u>	<u>LISTER OVER TABELLER OG FIGURER MV.</u>	<u>84</u>
<u>14</u>	<u>VEDLEGG</u>	<u>84</u>

1 Avhandlingens emne

1.1 Innledning

Gjennom sitt yrke som advokat risikerer en å pådra sine klienter og andre et formuesrettslig tap. Dette tapet må advokaten i noen tilfelle stå til ansvar for på bakgrunn av erstatningsrettslige profesjonsansvarsregler. For å sikre at de skadelidende får dekning for sitt tap er advokater i domstollovens (dl.) §222 underlagt en plikt til å stille sikkerhet for virksomheten. I medhold av domstoloven gir advokatforskriften i kapittel 2 utførlige regler om sikkerhetsstillelsen. Etter advokatforskriftens kapittel 12 punkt 3.6 plikter dessuten advokaten å være ansvarsforsikret mot krav som retter seg mot hans yrkesutøvelse. Erstatningsansvar som følge av virksomheten kan altså bli gjenstand for dekning under to sikkerhetsformer: sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen.

Den Norske Advokatforening (heretter DNA) har på vegne av sine medlemmer fremforhandlet en kollektiv avtale med forsikringsselskapet Chartis Insurance SA (heretter Chartis)¹ om sikkerhetsstillelse og formuesskedeforsikring. De fleste praktiserende advokater er i dag dekket gjennom denne ordningen, og avtalen er derfor helt sentral på området.

Sikkerhet er etter avtalen stilt i form av en garanti. Under både sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen er det to grunnleggende vilkår for at et krav skal være omfattet av dekningen: For det første må sikrede være erstatningsansvarlig overfor skadelidte, og for det annet må hans ansvar være omfattet av forsikringsavtalen.

---

¹ Chartis Insurance SA er bedre kjent som AIG Europe SA som er selskapets tidligere navn

Det *første* vilkåret er i utgangspunktet et erstatningsrettslig spørsmål. De erstatningsrettslige problemstillinger vil behandles i den grad de har betydning for forsikringsforholdet, og ikke på generell basis.

Det *andre* vilkåret, om ansvaret er omfattet av forsikringsavtalen og/eller sikkerhetsstillelsen, skal behandles mer utførlig. Under sikkerhetsstillelsen er det ikke anledning til å fastsette nærmere vilkår, og det er derfor i utgangspunktet tilstrekkelig å konstatere at det dreier seg om et erstatningsansvar. Under forsikringen er dette bare et utgangspunkt siden det er fastsatt vilkår for avtalen. I avhandlingen skal vi se nærmere på hva forsikringen omfatter, altså hva som utgjør dens dekningsfelt.

På bakgrunn av ovennevnte ser vi at det oppstår problemstillinger på tre overordnede rettsområder:

1. de **erstatningsrettslige** som regulerer advokatens ansvar,
2. de **garantirettslige** som regulerer selskapets plikt til å utbetale i henhold til garantien, og
3. de **forsikringsrettslige** som regulerer selskapets ansvar etter forsikringsavtalen.

Erstatningsretten er et omfattende rettsområde. Sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen dekker bare ansvar som utgjør en liten del av alle erstatningskrav, nemlig de som bygger på advokatens profesjonsansvar. Utover at det må dreie seg om erstatningsansvar på bakgrunn av advokatvirksomhet, er det under sikkerhetsstillelsen kun begrensninger med hensyn til dekningens periode og beløp. Som det vil fremgå er det full regress under sikkerhetsstillelsen. Forsikringen inneholder, i tillegg til de nevnte begrensninger, ytterligere unntak for hva som dekkes. Således omfatter i utgangspunktet sikkerhetsstillelsen mer enn ansvarsforsikringen.

Forholdet mellom rettsområdene er illustrert i figur 1 nedenfor:

Figuren illustrerer at sikkerhetsstillelsens dekningsfelt ligger innenfor erstatningsrettens rammer. Med erstatningsrettslige krav siktes her både til krav på bakgrunn av alminnelig erstatningsrett og på bakgrunn av erstatning i kontrakt.² Grense A representerer grensen mellom hva som er å anse for erstatningskrav og ikke.³

Som et utgangspunkt kan vi si at formålet med sikkerheten er å sikre klientens erstatningskrav mot den sikrede advokaten. Grensen for hvilke erstatningskrav som faller innenfor eller utenfor sikkerhetsstillelsen representeres ved grense B.⁴

Videre illustrerer figuren at hele ansvarsforsikringens dekningsfelt faller innenfor sikkerhetsstillelsen. Det betyr at alt ansvarsforsikringen dekker, også er dekket under sikkerhetsstillelsen. Således har sikkerhetsstillelsen et videre dekningsfelt enn ansvarsforsikringen. Grensen for hvilke krav som faller innenfor ansvarsforsikringens dekningsfelt, eller som må rettes mot sikkerhetsstillelsen, er grense C, som er hovedtemaet her.

I denne avhandlingen er oppmerksomheten rettet mot de forsikringsjuridiske problemstillinger.

² Se punkt 6.1.1

³ Denne grensen vil bli behandlet kort i Kap.6

⁴ Denne grensen vil bli behandlet i en viss utstrekning

1.2 Problemstilling

Formålet med avhandlingen er å redegjøre for forholdet mellom ansvarsforsikringen og sikkerhetsstillelsen. Det innebærer at dekningsformene skal sammenlignes, og at kravet til at advokaters erstatningsansvar skal være dekket både av en sikkerhetsstillelse og en ansvarsforsikring, skal redegjøres og vurderes.

I tillegg skal det gis en fremstilling av ansvarsforsikringens dekningsfelt konkret, herunder skal dekningsfeltets grenser presiseres og vurderes i forhold til sikkerhetsstillelsen.

Temaet for denne avhandlingen er i svært liten grad behandlet i juridisk teori. Som det vil fremgå i oppgaven, finnes det dessuten eksempler på fremstillinger som gir en mangelfull nyansering mellom de to dekningsformene sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring.⁵

1.3 Generelle avgrensninger

Det vil generelt avgrenses mot problemstillinger som er rent garantirettslige eller erstatningsrettslige. Med hensyn til de erstatningsrettslige vilkår, så spiller de en sentral rolle i ansvarsforsikringer, slik at på enkelte punkter er det likevel nødvendig å se nærmere på disse.

Med hensyn til de forsikringsrettslige problemstillinger, er det spørsmål knyttet til forsikringens dekningsfelt som er fokus. De alminnelige forutsetninger for selskapets ansvar og regressreglene blir ikke behandlet.

Underordnede avgrensninger vil bli nevnt fortløpende.

---

⁵ Se f.eks. punkt 2.4.3 om Rt.1997 s.365

1.4 Rettskildene

1.4.1 Forsikringsavtalen

Den kollektive forsikringsavtalen for medlemmer av DNA med Chartis består av både ansvarsforsikring og sikkerhetsstillelse.

Forsikringsavtalen består av forsikringsbeviset og forsikringsvilkårene. Med forsikringsvilkår menes de generelle og spesielle forutsetninger som gjelder vedkommende forsikring. Vilrårene er inntatt som vedlegg nummer 1, og i vedlegg nummer 2 er det gitt eksempel på et forsikringsbevis.

Vilkårsettet inneholder også vilrårene for sikkerhetsstillelse og formuesskadeforsikring for eiendomsmevlingsvirksomhet, som ikke vil bli behandlet her.⁶

1.4.2 Lover og forskrifter

Siden oppgavens emne ligger over flere rettsområder, er det flere lover som må tas i betraktning:

1.4.2.1 FAL

Forsikringsavtaleloven, heretter kalt FAL er den klart viktigste lov på forsikringsrettens område. Ansvarsforsikring er en type skadeforsikring (formuesskadeforsikring) og faller inn under lovens del A, jfr. FAL §1-1.

I §1-3 er det fastslått at lovens bestemmelser som hovedregel ”ikke [kan] fravikes til skade for den som utleder rett mot selskapet av forsikringsavtalen”. Følgelig kan de bare fravikes til gunst.

---

⁶ De nevnte vilrårene utgjør en dekningsutvidelse for advokater som driver eiendomsmevlingsvirksomhet, og det må inngås særskilt avtale om utvidelse.

I denne avhandlingen er det særlig FAL §§7-6 og 7-7 som er interessante siden de dreier seg om skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring.

1.4.2.2 Domstolloven

Etter endringer ved lov av 4. juli 1991 nr.44 fastsetter domstolloven (dl.) §222 at den som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn, skal stille sikkerhet som hefter for ansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av advokatvirksomheten.

Forarbeidene til endring i domstolloven er av særlig betydning fordi de gir begrunnelsen for påbudet om sikkerhetsstillelse.

I §222 (2) er Kongen (regjeringen) gitt kompetanse til å gi nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen. Slike forskrifter er gitt i advokatforskriften.

1.4.2.3 Advokatforskriften

Advokatforskriften av 20.12.1996 er en følge av lov av 1. september 1995 nr.60 om endringer i domstolloven m.m., jf. Ot.prp.nr.39 (1994-95) og Innst. O. Nr.64 (1994-95). Den gir blant annet utfyllende regler om klager på advokater og om tilsyn og kontroll med advokater og andre rettsjelpers virksomhet. Særlig aktuell i denne sammenheng er forskriftens kapittel 2 om sikkerhetsstillelse og til dels kapittel 12 om Regler for god advokatskikk(heretter RGA).

1.4.2.4 RGA

DNA har utarbeidet ”Regler for god advokatskikk”(RGA), som er faglige og etiske retningslinjer for hvordan foreningen mener en profesjonell advokat skal opptre. RGA er stadfestet av Kongen⁷ og har dermed virkning som forskrift, jfr. dl. §224 annet ledd. RGA utgjør kapittel 12 i advokatforskriften som også gjelder for advokater som ikke er medlem av Advokatforeningen.

---

⁷ LOV-1995-11-01-60

1.4.2.5 Skadeserstatningsloven

Både sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen dekker erstatningsansvar. Det underliggende erstatningsrettslige krav avgjøres etter de ulovfestede regler om profesjonsansvar samt skadeserstatningsloven (skl.).⁸

1.4.3 Rettspraksis

Med hensyn til de erstatningsrettslige problemstillingene er rettspraksis en sentral rettskildedefaktor, siden advokatens erstatningsansvar er et ulovfestet ansvar. I denne avhandlingen fokuseres det på de forsikringsrettslige problemstillinger, og som det vil fremgå finnes det relevant rettspraksis også for disse problemstillingene.

1.4.4 Andre myndigheters praksis

Ved siden av den rettspraksis som foreligger fra domstolene vil avgjørelser fra Forsikringsklagenemnda (FKN) være relevante rettskilder.

Forsikringsklagekontoret (FKK) er sekretariat for Forsikringsklagenemnda (FKN) og forbereder de sakene som skal til behandling i nemnda. FKN er delt i tre⁹:

- FKN Skade¹⁰
- FKN Person¹¹
- FKN Avkortning¹²

Forsikringsklagenemnda behandler saker om forståelsen av forsikringsvilkår eller relevant lovverk av betydning for forsikringstakerens rettigheter. Nemndas uttalelser er ikke bindende for partene, men disse retter seg etter dem i de fleste tilfeller.¹³ Hvis partene ikke ønsker å rette seg etter nemndas

---

⁸ LOV-1969-06-13-26 Lov om skadeserstatning

⁹ <http://www.forsikringsklagekontoret.no/dllvis5.asp?id=1491>

¹⁰ FKN Skade avgir uttalelser vedrørende forståelsen av forsikringsvilkår og lovgivning i forbindelse med konkrete saker relatert til skadeforsikring

¹¹ FKN Person avgir uttalelser vedrørende forståelsen av forsikringsvilkår og lovgivning i forbindelse med konkrete saker relatert til personforsikring

¹² FKN Avkortning tar stilling til skjønnsspørsmål vedrørende aktsomhetsgrad og avkortning i erstatningsoppgjør og i regresskrav fra selskapene, samt vurderer adgangen til identifikasjon. Videre behandler nemnda spørsmål om redusert erstatning ved skadelidtes medvirkning, jfr. Bilansvarsloven (BAL) §7.

¹³ Giske m.fl. Jusleksikon 2. utgave

uttalelse i sak den har realitetsbehandlet, kan de bringe saken direkte inn for tingretten, jfr. FAL §20-1.

1.4.5 Reelle hensyn

I forsikringsretten er det særlig ett reelt hensyn som gjør seg gjeldende: pulveriseringshensynet. Forsikring kan sies å pulverisere tapet som et mindretall av forsikringstakere blir påført ved at deres tap blir fordelt mellom alle de som har tegnet forsikring. Det er dette som kalles ”pulveriseringseffekten”.¹⁴ Forsikringsselskapene oppnår fortjeneste ved å spre risikoen over et stort volum forsikringer til en pris som samlet sett overstiger den kalkulerte risikoen. Plikten til å tegne ansvarsforsikring for en rekke virksomhetsutøvere, herunder advokater, begrunnes gjerne med pulveriseringsvirkningen. Gjennom slik forsikring oppnår man at et i utgangspunktet strengt ansvar ikke blir så byrdefullt å bære for skadevolderen.

Også hensynet til en god og rettferdig løsning gjør seg gjeldende i enkelte sammenhenger, et eksempel er saken inntatt i Rt.1997 s.365, omtalt under punkt 2.4.2.

1.4.6 Formålsbetraktninger

Når man skal vurdere forholdet mellom to institutt som tilsynelatende har likhetstrekk er formålsbetraktninger nyttige for påpeke eventuelle forskjeller. Dersom formålene til to dekningsformer er forskjellige taler det for at man må være forsiktig med å anvende de om hverandre.

1.4.7 Juridisk litteratur

Med hensyn til advokaters erstatningsansvar generelt, finnes det en oppdatert fremstilling i Toralf Wågheim, Advokaters erstatningsansvar (2008).

---

¹⁴ Se Lødrup 2005 s.89

Siden FAL trådte i kraft 1. juli 1990 og erstattet forsikringsavtaleloven 6. juni 1930 nr.20, er det publisert et begrenset antall forsikringsrettslige bøker som er oppdatert om loven.

Helt sentral på området er Hans Jacob Bull, Forsikringsrett (2008) som også benyttes som hovedpensum i valgfaget forsikringsrett på masterstudiet i rettsvitenskap ved UiO.

Dessuten er Andreas Arntzen, Forsikringsrett (1993) - som er en oppdatert og revidert utgave av Forsikringsrett II (1975) - relevant selv om den er mindre detaljert enn Bull.

Andreas Arntzen har også forfattet Ansvarsforsikring (2000) som naturlig nok er relevant i forhold til avhandlingens tema.

Foruten disse er det få oppdaterte bøker i forsikringsrett, og fremstillinger av forholdet mellom ansvarsforsikring og sikkerhetsstillelse finnes i svært beskjeden grad. Siden risikobeskrivelsen i stor grad varierer mellom forsikringsavtalene på grunn av avtalefriheten, er det stort sett generelle beskrivelser og teoretiske rubriseringer man finner i juridisk teori. Avhandlingen vil derfor i stor utstrekning støttes på selve forsikringsavtalen og tolkningen av denne.

2 Forholdet mellom sikkerhetsformene

2.1 Innledning

Siden både ansvarsforsikring og sikkerhetsstillelse dekker erstatningsansvar kan det spørres om det foreligger noen forskjeller, og hva disse i så fall består i. For å finne ut av dette, skal i det følgende sikkerhetsformene gjennomgås og beskrives.

I punkt 2.2 skal det gis en presentasjon av ansvarsforsikringen. I punkt 2.3 følger en presentasjon av sikkerhetsstillelsen. I disse delkapitlene presenteres innholdet av begrepene ”sikkerhetsstillelse” og ”ansvarsforsikring”, og det redegjøres for innholdet av kravene om dekningene, samt hvilke parter de gjelder for. Under punkt 2.4 foretas det en sammenligning av de to dekningsformene. Deretter følger en forklaring på hvorfor det foreligger krav om både ansvarsforsikring og sikkerhetsstillelse i punkt 2.5, samt en drøftelse av hvorvidt FAL kommer til anvendelse på sikkerhetsstillelsen i punkt 2.6.

2.2 Ansvarsforsikringen

2.2.1 Kravet om ansvarsforsikring

I Advokatforskriften kapittel 12 punkt 3.6 er det bestemt at

”Advokaten skal til en hver tid være ansvarsforsikret mot erstatningskrav som retter seg mot hans yrkesutøvelse under hensyn til hans virksomhets art og omfang.”

Advokatforskriftens Kap. 12 utgjør RGA gitt av DNA og har hjemmel i dl. §224, se særlig

2. ledd:

”Den Norske Advokatforening kan utarbeide nærmere regler for hva som skal anses som god advokatskikk. Reglene kan stadfestes av Kongen og har i så fall virkning som forskrift.”

2.2.2 Terminologi, definisjon og rettslig plassering

I forsikringsretten går det et grunnleggende skille mellom skadeforsikring og personforsikring. Én type skadeforsikring er ansvarsforsikring. I Jusleksikon er det gitt følgende definisjon av ”ansvarsforsikring”:

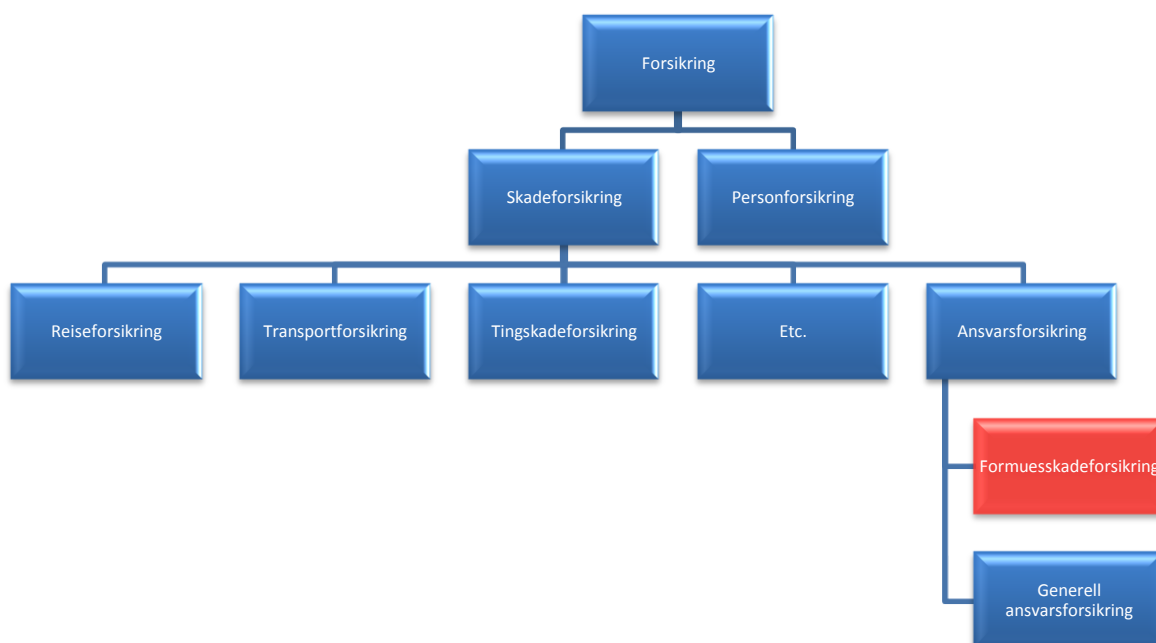
”skadeforsikring som på nærmere vilkår dekker erstatningsansvar forsikringstakeren pådrar seg.”

”Skadeforsikring” er i FAL §1-1 (2) definert som:

”forsikring mot skade på eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler, forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, og annen forsikring som ikke er personforsikring”.

”Forsikring” er i utgangspunktet et løfte fra en forsikringsgiver til en forsikringstaker om kompensasjon for spesifiserte potensielle fremtidige tap, i bytte mot periodiske betalinger.

Ansvar kan forekomme i flere i former, men forsikringen det her er tale om er en forsikring mot de rene formuesskader. Den rettslige plasseringen kan illustreres ved figur 2:

Figur 2: Som figuren viser går det et grunnleggende skille mellom personforsikring og skadeforsikring. Ansvarsforsikringer sorterer under skadeforsikring. Innenfor ansvarsforsikring finner man forsikring av ansvar for de rene formuestap, som kalles ”formuesskadeforsikring”, representert ved den røde boksen i figuren.¹⁵

Begrepet ”formuesskadeforsikring” brukes om en type ”ansvarsforsikring”, men begrepene benyttes også til en viss grad om hverandre. Her vil først og fremst ”ansvarsforsikring” bli brukt siden det benyttes oftest i dagligtalen. Med ”ansvarsforsikringen” siktes det i denne avhandlingen til den kollektive formuesskadeforsikringen for medlemmer av DNA.

Ansvarsforsikringen er en sikkerhetsform som er ment å dekke formuesskade hos advokaten som følge av at han får rettet erstatningskrav mot seg på grunn av påstand om mangelfull utførelse av sin profesjon. I NOU 1982:19 Generelle lovregler om erstatning for forurensningsskade, er ”formuesskade” på s.81 beskrevet som ”*skade som rammer en persons alminnelige økonomiske stilling, ikke hans kroppslige integritet eller fysiske gjenstander som han eier*”.¹⁶

Ved at det tegnes forsikring mot denne typen ansvar overtar forsikringsselskapet en del av advokatens risiko mot et vederlag, forsikringspremien. Hvor stor del av risikoen selskapet skal dekke, avhenger av hva som er fastsatt i vilkårene for forsikringsavtalen. Vilrårenes beskrivelse av hvilken risiko selskapet svarer for, kalles forsikringsavtalens dekningsfelt. Med dekningsfelt og risikobeskrivelse menes her det samme. Dekningsfeltet varierer alt ettersom hvilken avtale partene inngår, og nedenfor skal vi se spesifikt på dekningsfeltet til den kollektive ansvarsforsikringen for advokater.

Behovet for ansvarsforsikringer er gjennom årene blitt svært betydelig siden antallet krav er høyt og fordi krav mot advokater kan bli enorme. Et eksempel som illustrerer dette, er Ocean Rig- saken. I denne saken ble Ocean Rig i 2006 tilkjent 101,6 millioner kroner i

---

¹⁵ Det finnes formuesskadeforsikringer som ikke er ansvarsforsikring, men de er ikke tema her

¹⁶ Arntzen *Ansvarsforsikring* s.38 med videre henvisning til Lødrup s.52-55, og Dahl 1929 *Ansvarsforsikring* s.23-24

erstatning i tingretten på bakgrunn av advokatansvar.¹⁷ Erstatningen ble av tingretten tilkjent på bakgrunn av advokatansvar i forbindelse med at advokat Bernhard Haukali i Wikborg Rein hadde opptrådt uaktsomt ved utforming av avtaledokumenter mellom Ocean Rig og det brasilianske selskapet Maritima. Ocean Rig måtte betale 15 millioner dollar til Maritima, og tingretten kom til at advokaten og Wikborg Rein måtte holdes ansvarlig for tapet.

Meg bekjent er dette det største enkeltkravet som noen gang er rettet mot et advokatfirma fra Norge. Riktignok ble advokat Haukali og Wikborg Rein frikjent i ankesaken, på bakgrunn av at lagmannsretten kom til at det ikke forelå erstatningsbetingende uaktsomhet, men saken er likevel egnet til å illustrere hvor omfattende krav advokatansvar kan medføre.

2.2.3 Partene

Forsikringsavtalen er en avtale mellom en *forsikringsgiver* og en *forsikringstaker*, jfr. FAL §1-2 bokstav a og b.

Forsikringstaker kan i utgangspunktet være enhver juridisk person. Ofte inngår advokatfirmaene forsikring på vegne av sine ansatte. Eventuelt kan forsikringstaker være den enkelte advokat, men dette er mindre praktisk. Under den kollektive avtalen er forsikringstaker DNA og forsikringsgiver Chartis.¹⁸

I FAL §1-2 (c) er gitt en legaldefinisjon av ”sikrede” som ”den som etter forsikringsavtalen vil ha krav på erstatning eller forsikringssum”, men i neste setning er det for ansvarsforsikring særskilt bestemt at sikrede er ”den hvis erstatningsansvar er dekket”. Dette skyldes at i ansvarsforsikringer har ”skadelidte” rett til å kreve erstatning direkte fra forsikringsselskapet, jfr. §7-6. Skadelidte har dermed krav på erstatning, men som følge av §1-2(c) annet punktum er skadelidte altså ikke sikret i lovens forstand. I avhandlingen vil

---

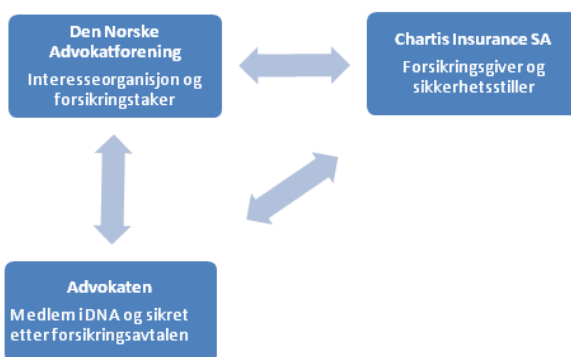
¹⁷ Dagens Næringsliv publisert 06.07.2007

¹⁸ Definisjon av kollektiv forsikring er gitt i FAL § 1-2(d)

noen ganger begrepet ”klienten” benyttes i stedet for ”skadelidte”, men det er viktig å presisere at skadelidte også kan være andre enn klienten.

Sikret etter den kollektive forsikringsavtalen er de medlemmer av advokatforeningen som har gyldig forsikring og hvis navn fremkommer på forsikringsbeviset. Eksempel på forsikringsbevis fra AIG Europe(Chartis) er inntatt som vedlegg 2. I dette forsikringsbeviset er sikrede utpekt som ”den person hvis navn fremkommer i dette forsikringsbevis”. I eksempelet i vedlegg 2 er navnet til advokaten sensurert, men det illustrerer hvordan det fremgår hvem som er sikrede.

På bakgrunn av ovennevnte illustrerer figur 3 nedenfor partene i forsikringsavtaleforholdet:

Avtalen utgjør grunnlag for rettigheter og plikter mellom parter som ikke nødvendigvis er avtalepartene. Dersom det foreligger gyldig ansvarsforsikring har *skadelidte* adgang til å kreve erstatning direkte fra forsikringsselskapet, jfr. FAL 7-6 første ledd.

Dette gjør at det foreligger en partskonstellasjon som benevnes ”trepartforholdet”, se figur 4:

Figur 4: Klientens krav mot advokaten er basert på reglene om profesjonsansvar(1). Samtidig ser vi at klienten kan fremsette krav mot selskapet(2) etter FAL §7-6. Dersom advokaten har dekket klientens krav, kan han kreve erstatning fra selskapet(3).

2.3 Sikkerhetsstillelsen

2.3.1 Kravet om sikkerhetsstillelse

Av domstollovens §222 følger det at

”den som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn, skal stille sikkerhet. Sikkerheten hefter for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg under utøvelsen av advokatvirksomheten.”

Nærmere regler om sikkerhetsstillelsen er gitt i advokatforskriftens kapittel 2 med hjemmel i dl. §222(2). Hovedregelen følger av forskriftens §2-1:

”advokat som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn, skal før virksomheten settes i gang og så lenge den pågår sørge for at sikkerhet er stilt i samsvar med bestemmelsene i denne forskrift.”

Resten av kapittel 2 i forskriften regulerer sikkerhetens form, hva sikkerheten dekker, hvilken sikkerhetsstiller som svarer, sikkerhetens størrelse samt enkelte nærmere krav til sikkerheten.

2.3.2 Definisjon

I følge Gisle m.fl. menes det med "sikkerhetsstillelse" at det stilles sikkerhet for et pengekrav.¹⁹²⁰ Sikkerhet stilles som oftest på én av de to følgende alternative måter: enten får kreditor en panterett eller annen sikkerhet i et formuesgode tilhørende skyldneren eller tredjemann, eller så kan en tredjeperson garantere for oppfyllelsen av pengekravet i en kausjon.

Den formen for sikkerhet som er praktisk anvendelig for advokatansvar, er at advokaten får en tredjeperson til å garantere for oppfyllelsen av eventuelle erstatningskrav mot advokaten.²¹ Hvem som kan være sikkerhetsstiller er regulert i advokatforskriftens §2-2, for eksempel kan sikkerhetsstiller være skadeforsikringsselskaper og finansinstitusjoner.

I dette tilfellet er den en sikkerhetsform som beskytter brukere av advokattjenester, og andre som kan tenkes å bli påført et tap på bakgrunn av advokatens skadevoldende utøvelse av sin profesjon. Den oppstiller et krav om at advokaten stiller sikkerhet for at slike krav mot advokaten, vil bli dekket, selv om advokaten selv ikke har evne eller vilje til å dekke kravet.

I praksis er sikkerheten stilt ved at forsikringsselskapet (Chartis) deponerer garanti for advokatens sikkerhet hos Tilsynsrådet for advokatvirksomhet. Sikkerhetsstiller påtar seg å innestå for oppfyllelse av ansvar som fremgår av forskrift til domstollovens kapittel 11; advokatforskriften, kapittel 2. For å stille slik garanti tar selskapet seg betalt i form av en premie på samme måte som under forsikringen.

---

¹⁹ Gisle m.fl. 2002 *Jusleksikon 2. Utgave*

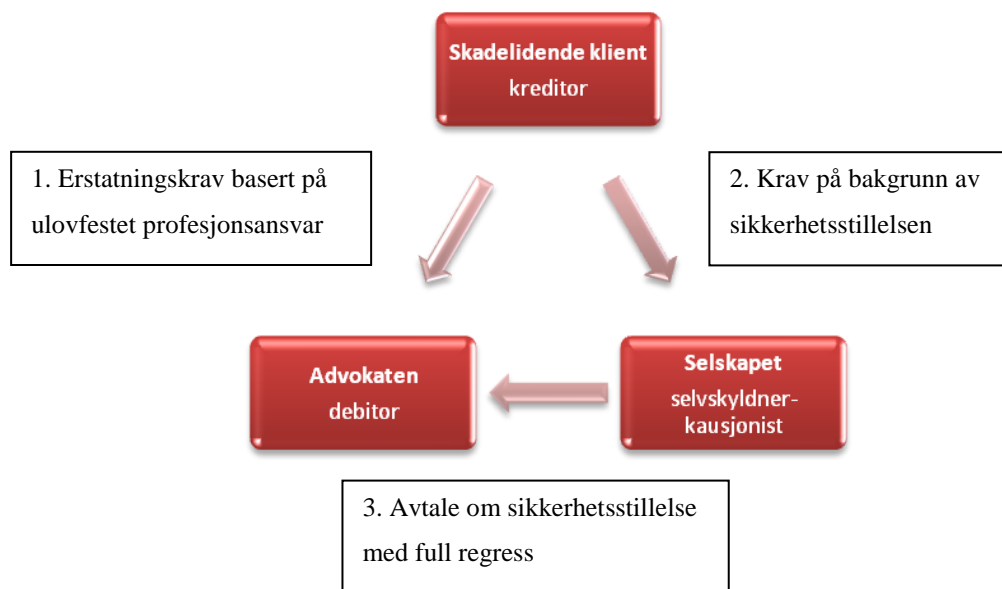
²⁰ Her kan det tilføyes at det kan stilles sikkerhet for *potensielle* pengekrav

²¹ Antakelig kan pant være et alternativ. Eller, som det skal drøftes under kap. 3, gjennom forsikring

Av advokatforskriftens §2-6 følger det at skadelidte kan kreve dekning direkte fra sikkerhetsstilleren uten først å rette krav mot advokaten. Dette innebærer at selskapet er ansvarlig fra og med det tidspunkt hovedkravet er forfalt. Slikt ansvar for at debitor oppfyller sin forpliktelse er et såkalt bonitasansvar, hvoretter sikkerhetsstilleren har full regress mot skyldneren.²²

2.3.3 Partene

Partskonstellasjonen under sikkerhetsstillelsen er illustrert nedenfor i figur 5. Denne partskonstellasjonen er nokså lik den under forsikringen. Her er de forsikringsrettslige partsbenevnelsene erstattet med de garantirettslige.

Figur 5: Som under forsikringen har advokatens tidligere klient et erstatningsrettslig krav mot advokaten på bakgrunn av reglene om profesjonsansvar(1). Dette kravet kan skadelidte i hht. sikkerhetsstillelsen kreve dekket av sikkerhetsstiller(2). Ved utbetalinger under sikkerhetsstillelsen har selskapet full regress mot advokaten(3).

²² Bergsåker 1994 *Pengekravsrett* s.161.

Til forskjell fra forsikringsavtalen ser vi at under sikkerhetsstillelsen har ikke advokaten krav på noe fra selskapet, siden sikkerhetsstillelsen bare utgjør en garanti for eventuelle skadelidende tredjemenn.

2.3.4 Hvem plikten til å stille sikkerhet gjelder for

Plikten til å stille sikkerhet gjelder for den som vil utøve advokatvirksomhet *”i eget navn”*. Plikten gjelder altså ikke for andre enn advokater. Dette medfører at advokatfullmektiger ikke plikter å stille egen sikkerhet siden de utfører arbeid i prinsipalens navn. Andre personer som ikke har advokatbevilling plikter ikke å stille sikkerhet, men disse har heller ikke adgang til å drive advokatvirksomhet, jfr. dl. §218. Av denne bestemmelsen følger det også at personer som ikke har advokatbevilling kan utøve retthjelp, men det er forutsatt at de stiller sikkerhet etter dl. §219.

Saken i TKONG-2009-3910 gjaldt en person som opptrådte som ”prosessfullmektig” med tittelen ”forretningsjurist”. Spørsmålet i saken var om vedkommende hadde anledning til å opptre som prosessfullmektig i klagesak over namsmannens avgjørelse. Retten pekte på at vedkommende ikke hadde tillatelse til å drive rettshjelpsvirksomhet etter dl. §218. Blant annet hadde han på langt nær tilstrekkelig utdanning ettersom han kun hadde tatt et selvstudium i praktisk forretningsjus som utgjorde 6 studiepoeng, i forhold til dagens juridikum som utgjør 300 studiepoeng. Rettens begrunnelse for hvorfor det kreves særskilt tillatelse til å drive retthjelp var blant annet at *”det følger et ikke ubetydelig personlig ansvar med å yte ervervsmessig retthjelp. Av denne grunn er alle advokater pålagt å stille sikkerhet for erstatningsansvar som de kan komme til å pådra seg”*. Således sikrer kravet om sikkerhetsstillelse, i tillegg til kravet om bevilling, at virksomheten til enhver tid er forsvarlig.

I nær sammenheng med det som er sagt her uttalte Høyesterett i den nylig avsagte saken i HR-2009-1155 at *”reelle hensyn tilsier også at advokatfullmektiger autoriseres før de opptrer under rettergang. Hensynet til det rettssøkende publikum og kontrollen med nødvendig sikkerhetsstillelse for alle som opptrer i rettergang, er meget viktig”*.

2.4 Nærmere om distinksjonen mellom de to dekningsformene

2.4.1 Innledning

I det følgende skal vi se nærmere på distinksjonen mellom sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen.²³ Den generelle beskrivelsen av de to fenomenene sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring viser at de har forskjellig opphav og hjemmelsgrunnlag, og at de i utgangspunktet verner om forskjellige interesser. Videre er det full regress under sikkerhetsstillelsen, i motsetning til under ansvarsforsikringen, hvor tapet ender hos selskapet.

2.4.2 Lovens ordlyd

Av lovens ordlyd fremgår det ikke noe klart skille mellom ansvarsforsikring og sikkerhetsstillelse.

I alminnelig språkbruk flyter begrepene delvis over i hverandre. ”Å forsikre” kan bety at man tegner forsikring, men kan også bli brukt om i betydningen å avgi en garanti, for eksempel ”jeg forsikrer at ...”.

At advokaten ”forsikrer seg” betyr at han får sikkerhet mot eventuelle krav, noe som innebærer nesten det samme som at advokaten må ”stille sikkerhet for” eventuelle krav.

At begrepene flyter over hverandre i dagligtalen kan gjenspeile seg i juridisk språkbruk, noe som gjør det desto viktigere å definere deres innhold. At slike juridiske termer bør ha et tydelig definert innhold er selvsagt; i dette tilfellet innebærer de to begrepene forskjellige rettigheter og plikter for partene, og en sammenblanding er derfor uheldig. Nedenfor skal forholdet mellom sikkerhetsformene vurderes nærmere på bakgrunn av rettskildene.

---

²³ Dette er grense C i figur 1

2.4.3 Rettspraksis

I rettspraksis synes det som om grensen mellom sikkerhetsformene er uklar.

Et eksempel er dommen inntatt i Rt.1997 s.365. Saken dreiet seg om en advokat som skulle sikre en investering i et prosjekt for salg av telekommunikasjonsutstyr til Nigeria.

Investeringen skulle sikres ved at han undertegnet en inneståelseserklæring hvor han innesto for at det skulle utstedes gjeldsbrev for investeringen, utstedes kausjonserklæringer av fire personer som hadde sagt seg villige til å kausjonere for den, og at han var i besittelse av en pantobligasjon som sikkerhet. Prosjektet mislyktes og inneståelsen/garantien var verdiløs.

I en rettskraftig dom fra lagmannsretten var det fastslått at advokaten var erstatningsansvarlig for halvparten av det tapet investoren ble påført på bakgrunn av at advokaten hadde opptrådt erstatningsbetingende fordi han unnlot å opplyse om at inneståelseserklæringen var, eller kunne være, uten reell verdi selv om advokaten måtte ha skjønt dette. Investoren ble ansett for å ha medvirket til tapet ved å ha gått inn i dette ”*uhyre suspekte prosjektet*”. Spørsmålet for Høyesterett var om advokatens erstatningsansvar skulle dekkes av den kollektive ansvarsforsikring for advokater, som på denne tiden var tegnet hos Vesta Forsikring AS.

I førstvoterendes votum uttales følgende:

*”Jeg antar (...) at den avgrensning av dekningsområdet som trekkes opp ved kriteriet ”i egenskap av advokat”, i hovedtrekk tilsvarende avgrensningen for den **tvungne ansvarsforsikring**[min uthevning] som nå er etablert etter domstolloven §222 første ledd, jf lovens uttrykksmåte ”under utøvelsen av advokatvirksomheten”.*

Her bruker Høyesterett begrepet ”tvungen ansvarsforsikring” i forbindelse med §222 (1). Dette synes å bero på en misforståelse, eller hvert fall uheldig begrepsbruk: domstollovens §222 (1) dreier seg uttrykkelig om sikkerhetsstillelse. Støtte for dette synspunktet finnes i lovens forarbeider, som beskrives i det følgende.

2.4.4 Forarbeider og historikk

Allerede ved lovendring av 1. februar 1936 ble det innført plikt for alle som ville drive sakførervirksomhet til å stille sikkerhet for ansvar de kunne pådra seg ved rettsstridig adferd i sin næring.²⁴ Ved lovendring av 2. juni 1960 nr.1 ble ordningen med sikkerhetsstillelse erstattet med plikt til å betale bidrag til et erstatningsfond som skulle dekke de samme skader som den tidligere sikkerhetsstillelsen. Bakgrunnen var at denne ordningen skulle være billigere å drifte, og man mente at den ville innebære at en større del av bidragene ville komme de skadelidte til gode.

Løsningen med erstatningsfond viste seg å ikke fungere tilfredsstillende og i Ot.prp.nr.7 (1990-1991) Om lov om endringer i domstolloven m.m. fremmet departementet forslag om endringer i advokatlovgivningen, herunder gjeninnføring av tvungen sikkerhetsstillelse:

*”Det foreslås at alle advokater som vil utøve advokatvirksomhet i eget navn skal stille sikkerhet for ansvar vedkommende kan pådra seg ved utøvelse av advokatvirksomheten. Forslaget avløser någjeldende ordning med plikt til å betale bidrag til Advokatenes erstatningsfond, jf domstolloven §222”.*²⁵

Allerede i 1976 påla DNA medlemmene sine å ha ansvarsforsikring, ved siden av den løsning som fantes i erstatningsfondet. Den 7. august 1986 tok Advokatenes erstatningsfond opp spørsmålet om å innføre tvungen ansvarsforsikring for alle praktiserende advokater gjennom et brev til Justisdepartementet. Fondet ønsket en tvungen forsikring som var lik den obligatoriske forsikringen Advokatforeningen hadde for sine medlemmer. Fondet pekte på at lovendringen i praksis bare ville få betydning for få advokater, siden 2.343 av 2.576 praktiserende advokater per 1.1.1986 var medlemmer av DNA, og allerede hadde slik forsikring som man nå ønsket innført.

---

²⁴ Ot.prp.nr.7(1990-1991) Kap. 6.1.1

²⁵ Ot.prp.nr.7(1990-1991) Del 1.

På dette tidspunktet var ansvarsforsikring for advokater i utgangspunktet frivillig, men siden DNA påla sine medlemmer å ha ansvarsforsikring allerede i 1976, var det i praksis få advokater som drev advokatvirksomhet uten å være dekket av en slik forsikring. Per 31. mars 1989 var det bare 254 praktiserende advokater i Norge som ikke var medlemmer i DNA og som dermed ikke hadde forsikring der. Av disse 254 hadde et fåtall tegnet forsikring et annet sted. De fleste andre hadde ikke tegnet forsikring fordi de ikke, eller bare i liten grad, drev advokatvirksomhet.²⁶

På bakgrunn av dette ble det i praksis slik at Advokatenes erstatningsfond dekket erstatningsansvar som ikke var dekket av ansvarsforsikringer og som advokatene ikke var i stand til å dekke selv. Departementet opplyste at det var få utbetalinger fra fondet på grunn av advokaters uaktsomme opptreden, og at de fleste utbetalingene refererte seg til forsettlig skadeforvoldelse, særlig underslag.²⁷ På bakgrunn av økning i antall skadetilfelle som ble meldt til fondet og fare for at fondet i fremtiden ikke kunne dekke alle tap fullt ut, ønsket departementet å erstatte løsningen med fond med tvungen sikkerhetsstillelse. I denne forbindelse uttalte departementet i høringsbrev av 7.2.1990 at

*”i dagens samfunn hvor erstatningsansvaret omfang kan bli betydelig, kan det (...) reises spørsmål om det ikke bør settes en beløpsmessig grense for hvor store tap som kan kreves erstattet, samtidig som skadelidte bør gis rettskrav på erstatning dersom vilkårene forøvrig er oppfylt. Departementet finner ikke å kunne gå inn for en ordning hvoretter advokater pålegges å tegne ansvarsforsikring i tillegg til å betale bidrag til Advokatenes erstatningsfond slik erstatningsfondet har foreslått. Advokatenes erstatningsfond er ment å skulle dekke erstatningsansvar som advokater kan pådra seg i sin virksomhet og det er ikke grunn til å innføre to parallelle dekningsmuligheter”.*²⁸

Departementet kom altså frem til at de ville foreslå en ordning med tvungen sikkerhetsstillelse som avløsning for den dagjeldende ordning med bidrag til Advokatenes erstatningsfond. Videre pekte departementet på at en ordning med tvungen

---

²⁶ Ot.prp.nr.7(1990-1991) 6.2

²⁷ Ot.prp.nr.7(1990-1991) 6.2

²⁸ Ot.prp.nr.7(1990-1991) 6.4

sikkerhetsstillelse ville gi skadelidte rettskrav på erstatning. Som en følge av ovennevnte, foreslo departementet en ordning med tvungen sikkerhetsstillelsen *istedenfor* ansvarsforsikring, se Ot.prp.nr.7 (1990-1991) punkt 6.4.2. Dette taler med styrke for at meningen har vært at det er grunn til å sonde mellom sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring, og at påbudet i dl. §222 uttrykkelig gjelder sikkerhetsstillelse og ikke ansvarsforsikring. Utover dette mente departementet at det ikke er nødvendig med parallelle dekninger, men at advokaten selv kan velge om han vil beskytte sin formuesstilling ved ansvarsforsikring.

2.4.5 Formålsbetraktninger

På bakgrunn av det som er sagt om de to sikkerhetsformenes art og formål ovenfor under punkt 2.2 og 2.3 ser man at de i utgangspunktet er grunnleggende forskjellige:

Sikkerhetsstillelsen er en garanti for klienten om dekning for hans erstatningskrav. Sikkerhetsstillelsen er lovpålagt som følge av at myndighetene har ønsket å verne forbrukerne av advokattjenester. Her behandles bare de relevante garantirettslige problemstillinger..

Ansvarsforsikringen er derimot en avtale mellom forsikringstaker og forsikringsgiver om kompensasjon for tap advokaten lider som følge av erstatningskrav på bakgrunn av advokatvirksomheten. Vernet etter ansvarsforsikringen beror på forsikringsrettslige regler. Hvis man ser bort fra direktekravsadgangen i FAL §7-6, som ble tilføyet etter lovendringen i 1997, ser man at skadelidende klienter kunne fremsette krav om utbetaling under sikkerhetsstillelsen. Eventuelle utbetalinger gjorde at sikkerhetsstiller i medhold av garantien hadde full regress mot advokaten. Advokaten kunne beskytte seg mot regressen ved å tegne forsikring. Dette viser at den klassiske ansvarsforsikringen er ment å vareta advokatens formuesstilling, til forskjell fra sikkerhetsstillelsen, som utelukkende er i publikums interesse.

Sett fra skadelidtes synspunkt, så er det ham likegyldig om advokaten har ansvarsforsikring, så lenge hans eget erstatningskrav er garantert for gjennom sikkerhetsstillelsen.

Sett fra advokatens synspunkt, så er det ham i utgangspunktet likegyldig om skadelidtes krav er ivaretatt gjennom sikkerhetsstillelse, så lenge hans egen formuesstilling er beskyttet av ansvarsforsikringen.

2.4.6 Konklusjon

Konklusjonen er at sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen er to forskjellige sikkerhetsformer som i utgangspunktet verner forskjellige interesser:

Ansvarsforsikringen verner i utgangspunktet advokatens formuesstilling.

Sikkerhetsstillelsen er en garanti for skadelidte, og advokaten utleder ingen rett fra denne.

Selskapet har full regress mot advokaten for utbetalinger under sikkerhetsstillelsen.

Skadelidte har i utgangspunktet ingen interesse i at advokaten tegner ansvarsforsikring, siden han uansett vil få dekning under sikkerhetsstillelsen. Som følge av direktekravsadgangen i FAL §7-6 har skadelidte valgmuligheten mellom å melde et krav under enten ansvarsforsikringen eller sikkerhetsstillelsen.

2.5 Hvorfor krav om to parallelle dekningsformer?

2.5.1 Hovedregelen

Hovedregelen i norsk rett er at det er opp til den enkelte om man vil sikre seg gjennom ulike forsikringsordninger. Det kan spørres hvorfor det er et krav om at advokater tegner ansvarsforsikring i tillegg til å stille sikkerhet.

Løsningen i andre land kan gi veiledning. Høyesterettsdommer Trond Dolva skriver i en artikkel om advokatlovgivningen i de skandinaviske landene at

”Advokater er personlig ansvarlige, eventuelt solidarisk med advokatselskapet, for ansvar som pådras i advokatvirksomheten. I alle fire land plikter advokatene å stille sikkerhet for dette ansvaret. Ved behov tegnes det i adskillig utstrekning forsikringer som går ut over det pålagte”.²⁹

Her synes det som om det er valgfritt for advokaten å tegne forsikringer utover sikkerhetsstillelsen. Således synes det som om en plikt for advokater til å tegne ansvarsforsikring ved siden av sikkerhetsstillelsen, er uvanlig.³⁰

2.5.2 Forarbeidene

Ovenfor ble det beskrevet hvordan kravet om sikkerhetsstillelse oppsto, og hvordan lovgiver pekte på at det skulle være valgfritt for advokaten om han ønsket å tegne forsikring i tillegg til lovpålagt sikkerhetsstillelse. Departementet uttalte uttrykkelig at det ikke ville

”gå inn for en ordning hvoretter det i tillegg stilles krav om en tvungen ansvarsforsikring som beskytter advokaten mot regress fra sikkerhetsstilleren i enkelte tilfeller(...) Departementet kan ikke se at oppgjør via en sikkerhetsstillelse har svakheter i forhold til oppgjør via en ansvarsforsikring(...) Etter departementets oppfatning vil en ordning med tvungen sikkerhetsstillelse for advokater være fullt ut tilfredsstillende sett fra skadelidtes synsvinkel. Dersom advokatene ser seg best tjent med å kombinere sikkerhetsstillelsen med en ansvarsforsikring står de selvsagt fritt til å gjøre det, og de fleste advokater vil nok kjøpe en kombinert sikkerhets- og ansvarsforsikring i samme selskap. Departementet kan imidlertid ikke se noen grunn til å lovfeste et slikt krav så lenge hensynet til de skadelidte allerede er betryggende ivaretatt ved et krav om sikkerhet. For at lovfesting av et krav om

---

²⁹ Høyesterettsdommer Dolva 2005 *Utredning om advokatlovgivningen i Norge, Danmark, Finland og Sverige*

³⁰ Det utelukkes ikke at det som er sitert her kan bero på en sammenblanding av begrepene ”sikkerhetsstillelse” og ”forsikring”

ansvarsforsikring skulle ha selvstendig mening ved siden av kravet om sikkerhet, måtte en dessuten ha regulert regresspørsmålene m.m.”³¹

Departementet så altså ingen grunn til å lovfeste et krav om ansvarsforsikring ved siden av tvungen sikkerhetsstillelse fordi hensynet til skadelidte allerede var ivaretatt. Likevel har det altså blitt innført et krav om ansvarsforsikring.

2.5.3 Innføringen av plikten til å tegne ansvarsforsikring

Når det gjelder innføringen av kravet om ansvarsforsikring, så skjedde det ved at RGA ble gjort til forskrift i 1996. Reglene, som var utarbeidet av DNA er omfattende. Under reglens del 3 om forholdet til klienten er kravet til ansvarsforsikring inntatt som det siste av en lang rekke bestemmelser, jfr. RGA punkt 3.6. Forholdet til det eksisterende lovpålagte kravet om sikkerhetsstillelse ble ikke vurdert særskilt siden hele RGA ble gjort til forskrift i en håndvending. Forslaget om å innta RGA i forskriften var ute på høring, men høringsinstansene ble kun gitt anledning til å uttale hvorvidt de var enige eller ikke i at RGA skulle inntas, ikke hvorvidt de var enige i de enkelte bestemmelsene. Grunnen til det var at det skulle være DNAs oppgave å fastsette regler for god advokatskikk.³² Det er derfor uvisst i hvilken grad det var tilsiktet å innføre to parallelle krav om dekning.

Forøvrig kan man spørre seg om hvorvidt departementet ved å gjøre RGA og dermed ansvarsforsikringen til forskrift overskred sin kompetanse ved å pålegge advokatene en videre sikkerhet enn den loven hjemlet: domstolloven oppstiller kun krav om sikkerhetsstillelse og ikke om ansvarsforsikring.

2.5.4 Konklusjon

Etter min oppfatning viser det som er sagt her at dagens regelverk med to parallelle krav om dekning for erstatningsansvar for advokatvirksomhet trolig har vært utilsiktet, og at det er nokså tilfeldig at det har blitt slik.

---

³¹ Ot.prp.nr.7(1990-1991) 6.4.1

³² Basert på opplysninger gitt av Tilsynsrådet for god advokatskikk

2.5.5 Kommentarer til dagens ordning

Kravet om ansvarsforsikring ble, sammen med resten av RGA, gjort til forskrift året før bestemmelsen i FAL §7-6 ble gitt. På det tidspunktet hadde altså ikke skadelidte direktekravsadnag under ansvarsforsikringen, og skillet mellom dekningsformene var tydeligere: sikkerhetsstillelsen beskyttet klientens interesser, mens ansvarsforsikringen skulle beskytte advokatens formuesstilling. Det var først etter innføringen av direktekravsadgangen at den skadelidende klienten fikk valgmuligheten til å rette kravet mot enten sikkerhetsstiller eller forsikringsgiver. Etter direktekravsadgangen i FAL fikk skadelidte valgmuligheten mellom å rette sitt krav mot sikkerhetsstiller eller forsikringsgiver.

Dette har ført til at det etter dagens regelverk foreligger krav om to parallelle dekningsformer, som har vært utilsiktet. Som vist ovenfor medfører likheten mellom de to fenomenene at de blandes sammen. Etter min mening skyldes dette en uryddig begrepsbruk. En ryddig begrepsbruk er nødvendig for å unngå sammenblandinger, som kan medføre juridiske komplikasjoner. Et eksempel som illustrerer dette er at FAL i praksis er gitt anvendelse på sikkerhetsstillelsen. Dette skal behandles i det påfølgende delkapitlet.

2.6 Kommer FAL til anvendelse på sikkerhetsstillelsen?

2.6.1 Innledning

Dersom FAL kommer til anvendelse på sikkerhetsstillelsen, gjelder de samme reglene i stor grad for begge dekningsformene. Spørsmålet er derfor relevant for grensedragningen mellom dekningsformene.

2.6.2 Lovens ordlyd og forarbeider

Det følger av lovens navn at FAL gjelder for ”forsikringsavtaler”. Sikkerhetsstillelsen er en garanti, og ikke en forsikringsavtale. Det er i utgangspunktet klart at FAL ikke kan få direkte anvendelse på sikkerhetsstillelsen.

Dette underbygges av forarbeidene til dl. §222, hvor Advokatforeningen antok at departementet forutsatte at FAL ikke ville få anvendelse på den lovpålagte sikkerhetsstillelsen, selv om denne stilles av et skadeforsikringsselskap.³³

2.6.3 Eksempel på at FAL er gitt anvendelse på sikkerhetsstillelsen

Til tross for det forholdsvis klare utgangspunktet finnes det eksempler på at FAL er gitt anvendelse på sikkerhetsstillelsen.

I kommentar til forskriftens §2-2 uttales det blant annet at fordi sikkerheten skal dekke advokatens erstatningsansvar er den ”i utgangspunktet en ansvarsforsikring”, noe som medfører at FAL del A kommer til anvendelse når sikkerheten stilles av et skadeforsikringsselskap.³⁴

I forsikringsskadenemndas³⁵ uttalelse inntatt i FSN-5917 ble det vist til nevnte kommentar til forskriften. Tvisten i saken var bl.a. om krav mot selskapet som følge av advokatansvar, var foreldet. Nemnda fastslo at kravet mot advokaten var foreldet. FAL §8-6 regulerer foreldelsesfristen mot selskapet. Hovedregelen er at krav på erstatning foreldes etter tre år. Men ved ansvarsforsikring foreldes selskapets ansvar etter de samme regler som gjelder for sikredes erstatningsansvar, likevel slik at krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, tidligst foreldes seks måneder etter at sikrede eller skadelidte fikk særskilt melding om at foreldelse påberopes, jfr. FAL §8-6(2) og (3). I denne saken forelå det ikke forsikring på det aktuelle tidspunkt, slik at det var advokatens sikkerhetsstillelse som kom til anvendelse. I den forbindelse uttaler nemnda at sikkerhet som stilles av et skadeforsikringsselskap, er å anse som en ansvarsforsikring, med direkte henvisning til kommentaren til forskriftens §2-2. Nemnda kommer deretter til at det ikke

---

³³ Ot.prp.nr.7(1990-1991) 6.4.1 Advokatforenings uttalelse

³⁴ Advokatforskriften med departementets kommentarer <http://www.lovdata.no/for/sf/jd/td-19961220-1161-037.html>

³⁵ Nå Forsikringsklagekontoret, jfr. punkt 1.4.4

kan ”være tvilsomt at etter endringene gjelder FAL §8-6 i sin helhet også for sikkerhet i medhold av dl §222 som stilles av et skadeforsikringselskap”.

Det ser ut til at nemnda i dette tilfellet, uten videre, har lagt kommentaren til grunn når de har gitt FAL anvendelse på sikkerhet stilt ved kausjon. Å si at sikkerhetsstillelsen er en ansvarsforsikring bare fordi den dekker advokatens erstatningsansvar, blir etter min mening for enkelt: i utgangspunktet gir den bare skadelidte garanti for dekning av sitt krav mot advokaten. Advokaten selv er ikke dekket under sikkerhetsstillelsen, tvert imot har sikkerhetsstiller full regress.

2.6.4 Reelle hensyn

Hensynet til konsekvent lovgivning taler mot at FAL kommer til anvendelse når sikkerheten er stilt av et skadeforsikringselskap, men ikke når den er stilt av en finansinstitusjon. Reglene om sikkerhetsstillelse er gitt av hensyn til skadelidte, og skadelidte som gruppe bør vernes mot at det gjelder forskjellige regler avhengig av hvem sikkerhetsstiller er. Riktignok føres det myndighetskontroll med sikkerhetsstiller gjennom Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, men samtidig er det urimelig at skadeforsikringselskapet må svare for ansvar utover det som følger av alminnelig pengekravsrett, ved at FAL utvider vernet av skadelidte. Det er lovgivers oppgave å bestemme hvilke regler som skal gjelde for den som stiller sikkerhet for advokatvirksomhet.

2.6.5 Konklusjon

Etter min oppfatning er det nokså klart at FAL ikke får anvendelse på sikkerhetsstillelsen. Eksempelet hentet fra nemndspraksis og lovkommentar synes å bero på en sammenblanding av begrepene ”sikkerhetsstillelse” og ”ansvarsforsikring”.

3 Alternative løsninger

3.1 Innledning

Ovenfor er det konkludert med at selv om det er utilsiktet, så foreligger det to parallelle, lovhjemlede krav om dekning. Likheten mellom dekningsformene medfører sammenblanding og usikkerhet rundt regelverket, og det er grunn til å spørre om formålet med de pålagte dekningene kunne vært ivaretatt på andre måter.

Et alternativ er å slå de to dekningskravene sammen til ett felles krav. En sikkerhetsstillelse vil ikke kunne ivareta formålet med ansvarsforsikring for advokaten, fordi advokaten blir selv sittende med tapet som følge av regressen. Derimot kan det tenkes at en ansvarsforsikring kan ivareta formålet med sikkerhetsstillelsen, som er å gi skadelidte dekning for sitt krav mot advokaten.

3.2 Ansvarsforsikring som oppfyllelse av sikkerhetsstillelsen formål

Her skal det tas stilling til om man like gjerne kunne tegnet en forsikring for å tilfredsstille formålet med sikkerhetsstillelsen.

Først skal det tas stilling til hvorvidt det, på bakgrunn av rettskildene, synes å være mulig å tegne forsikring til oppfyllelse av kravet om sikkerhetsstillelse.

3.2.1 Lovens ordlyd

Ordlyden i hjemmelsbestemmelsen i dl. §222 gir liten veiledning. "Å stille sikkerhet" er et vidt begrep, og det fremgår ikke hvordan sikkerheten skal stilles. Det vanlige er at sikkerhet stilles i form av kausjon eller pant, men det er i teorien dermed ikke sagt at kravene til sikkerhetsstillelse kan ivaretas gjennom tegning av ansvarsforsikring.

3.2.2 Lovens forarbeider

Skadelidte ble tidligere holdt utenfor forsikringsoppgjøret mellom sikrede og selskapet. Selskapet hadde intet ansvar for at forsikringserstatningen kom ham til gode, og dermed risikerte han at sikrede selv eller hans kreditorer la beslag på den.³⁶ Det er i denne forbindelse viktig å huske at skadelidtes direktekravsadgang i FAL §7-6 ennå ikke var innført. Departementet kunne derfor ikke ta stilling til om en tvungen ansvarsforsikring, på grunnlag av forsikringsreglene slik vi kjenner dem i dag, ville vært en akseptabel oppfyllelse av plikten til å stille sikkerhet.

Derimot er det i etterarbeider forutsatt at sikkerhetsstillelsen kan være stilt som en ansvarsforsikring, jfr. Justisdepartementets kommentarer til advokatforskriften §2-3.³⁷

3.2.3 Advokatforskriften kapittel 2

Advokatforskriftens kapittel 2 regulerer advokaters plikt til å stille sikkerhet etter dl. §222. I §2-2 er det bestemt at sikkerheten skal stilles ved at det hos Tilsynsrådet for advokatvirksomhet deponeres en erklæring fra sikkerhetsstiller. Ordlyden ”*deponeres en erklæring*” tyder på at det er meningen at sikkerheten skal være underlagt offentlig kontroll ved Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, men formuleringen utelukker ikke forsikring som sikkerhetsform. Forsikring er ikke nevnt i advokatforskriftens kapittel 2, men det er heller ikke uttrykkelig fastslått at ”erklæringen” ikke kan være en erklæring om dekning gjennom forsikring.

3.2.4 Annen lovgivning

Det er vanlig at myndighetene for enkelte yrkesgrupper som har et særlig skadepotensiale i kraft av sin posisjon, stiller krav til sikkerhet eller forsikring. For å fastlegge hvilke krav

---

³⁶ Bull 2008 s.543

³⁷ <http://www.lovdatab.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/usr/www/lovdata/for/sf/jd/jd-19961220-1161.html&dep=alle&emne=advokatforskriften&>

som gjelder, eventuelt bør gjelde for advokater, kan det være hensiktsmessig å se hen til hvilken ordning som er valgt på andre rettsområder.

For revisorer er det i revisorloven³⁸ kun oppstilt krav om at revisor som reviderer årsregnskap for revisjonspliktig har nødvendig sikkerhet for mulig ansvar, jfr. §3-7. Etter eiendomsmeglingsloven³⁹ §2-7 om sikkerhetsstillelse må foretak og advokat som driver eiendomsmegling ha ”forsikring som dekker det ansvar de kan pådra seg under utøvelse av eiendomsmeglingsvirksomheten”. Sjøloven⁴⁰ §§186 og 197 oppstiller krav om ”godkjent forsikring eller annen sikkerhet” som dekker det objektive ansvaret eiere av skip av forskjellige størrelser kan pådra seg ved forurensningskader. Etter atomenergiloven⁴¹ §35 plikter innehaver av ethvert atomanlegg i Norge ”å tegne og holde i kraft slik forsikring eller stille slik annen sikkerhet som departementet finner å kunne godkjenne”. I helsepersonelloven⁴² §20 er det bestemt at helsepersonell som driver privat virksomhet skal ”ved forsikring stille sikkerhet for det økonomiske ansvar som kan oppstå overfor pasienter i forbindelse med yrkesutøvelsen”.

I lovgivning som har fellestrekk med advokatlovgivningen er det altså i stor grad anledning til å stille sikkerhet ved forsikring, og forsikring fremstår som et fullgodt alternativ til ”annen sikkerhet”. Hva slags forsikring som tegnes, avhenger av hvilken risiko sikkerheten skal verne mot.

3.2.5 Reelle hensyn

Hensynet til konsekvent lovgivning taler for at reglene bør være like for advokater som for yrkesgrupper som driver lignende virksomhet som advokater. Når s kan velge hvilken sikkerhetsform de vil benytte, bør løsningen være den samme etter domstolloven. Dessuten er lovgivningen for de yrkesgrupper som er nevnt ovenfor, yngre enn den som gjelder for

---

³⁸ LOV-1999-01-15-2 Lov om revisjon og revisorer

³⁹ LOV-2007-06-29-73 Lov om eiendomsmegling

⁴⁰ LOV-1994-06-24-39 Lov om sjøfarten

⁴¹ LOV-1972-05-12-28 Lov om atomenergivirksomhet

⁴² LOV-1999-07-02-64 Lov om helsepersonell m.v.

advokater. Her har altså lovgiver hatt muligheten til å ta stilling til hvordan ansvarsforsikring fungerer som sikkerhetsform etter FAL §7-6. Forøvrig kan de ha innført uttrykkelig valgfrihet bevisst for å slippe krav om parallelle dekningsformer slik som for advokater. Forarbeidene til lov om endringer i domstolloven⁴³ peker nettopp på valgfrihet som et gyldig moment.

Gitt at den materielle dekningen er god nok, er hensynet til skadelidte ikke til hinder for at ansvarsforsikring kan gi skadelidte tilstrekkelig sikkerhet. Så lenge Tilsynsrådet aksepterer ansvarsforsikringen som tilstrekkelig sikkerhet er det ikke noe i veien for at en ansvarsforsikring kan oppfylle lovens krav til sikkerhetsstillelse. Det er det materielle innholdet av vernet som er det sentrale, ikke benevnelsen eller den ytre formen.

Samtidig taler hensynet til en rask og effektiv saksbehandling for at en parallell løsning har gode grunner for seg. Særlig gjelder dette når begge dekningene er samlet på én hånd, og skadelidte bare har ett selskap å forholde seg til. Dessuten kan det føres separate premie- og skadestatistikker slik at det kan utformes presise dekningsformer med en korrekt prissetting avhengig av hvilken risiko som foreligger til enhver tid. Av praktiske hensyn er det slik at de langt fleste krav gjøres opp direkte under ansvarsforsikringen, i stedet for at man dobbeltbehandler kravene først under sikkerhetsstillelse, deretter under ansvarsforsikringen.⁴⁴

3.2.6 Konklusjon

Selv om det finnes praktiske grunner til å operere med to dekningsformer, er det rettskildemessig antakelig ikke noe i veien for at formålet med lovpålagt sikkerhetsstillelse oppfylles gjennom ansvarsforsikring.

---

⁴³ Ot.prp.nr.7(1990-1991)

⁴⁴ Opplyst av Chartis Insurance SA

Siden hensynet til skadelidte står så sentralt, må det vurderes om skadelidtes vern i såfall er godt nok ivaretatt under en slik forsikring. Det innebærer at skadelidtes vern ikke må være dårligere under

- 1) FAL, eller
- 2) Forsikringsavtalen

Om noen forsikringsgivere vil være villige til å selge en forsikring som er vid nok til å omfatte det samme som sikkerhetsstillelsen er en helt annen sak. Spørsmålet holdes foreløpig åpent til grensen mellom sikkerhetsformenes dekningsfelt er beskrevet nærmere.

4 Oppsummering og videre progresjon

Hittil er det konstatert at sikkerhetsstillelse er noe annet enn ansvarsforsikring, og at begrepene brukes på en uheldig måte. Ved å rydde opp i denne sammenblandingen vil det juridiske landskapet bli mer fremkommelig.

Videre er det konstatert at FAL ikke kommer til anvendelse på sikkerhetsstillelse i form av garanti, men at for de praktiske formål kan kravet til sikkerhetsstillelse oppfylles gjennom tegning av ansvarsforsikring, og i så fall vil FAL komme til anvendelse. Det er forutsatt at hensynet til skadelidte ikke kan være dårligere ivaretatt, verken i FAL eller i forsikringsavtalen, i forhold til det vernet som følger av advokatforskriftens kapittel 2.

At hensynet til skadelidte ikke kan være dårligere ivaretatt i FAL, innebærer blant annet at direktekravsadgangen må være tilsvarende den vi finner i advokatforskriften.

Direktekravsadgangen er tema i neste kapittel.⁴⁵

At hensynet til skadelidte ikke kan være dårligere ivaretatt i forsikringsavtalen, innebærer at den må ha et like vidt dekningsfelt som lovpålagt sikkerhetsstillelse.

Ansvarsforsikringens dekningsfelt er tema under kapittel 7 flg. At forsikringsavtalen inneholder unntak, gjør at det er en kjensgjerning at dens dekningsfelt er snevrere enn sikkerhetsstillelsens. Det er likevel interessant å se på forsikringens dekningsfelt for å fastlegge nærmere hvor stor forskjell det er på dekningsformenes dekningsområder.

---

⁴⁵ Det må avgrenses mot øvrige regler i FAL som er av betydning for hensynet til skadelidte

5 Direktekravsadgangen

5.1 Innledning

Som nevnt ovenfor innebærer skadelidtes rett til å kreve erstatning for advokatens erstatningsansvar direkte fra selskapet, et fellestrekk mellom sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen.

På grunnlag av garantien kan skadelidte rette krav direkte mot sikkerhetsstiller, og av advokatforskriften §2-6 følger det at skadelidte ikke behøver å rette krav mot advokaten først. Av FAL §7-6(1) følger det at dersom forsikringen ”*dekker sikredes erstatningsansvar, kan skadelidte kreve erstatning direkte fra selskapet*”.⁴⁶

Det kan dermed fastslås at i utgangspunktet har skadelidte samme rett til å fremsette krav direkte mot selskapet under forsikringen som under sikkerhetsstillelsen.

I det følgende skal vi se på hvilke innsigelser selskapet har rett til å gjøre gjeldende overfor skadelidte.

5.2 Selskapets innsigelser

Ved å kaste et blikk tilbake på partskonstellasjonen i punkt 2.2.3 og 2.3.3, ser vi at andre innsigelser selskapet kunne tenkes å kunne gjøre gjeldende mot skadelidte er:

- 1) Innsigelser selskapet har overfor sikrede og forsikringstaker, og
- 2) Innsigelser sikrede har overfor skadelidte

Den første typen innsigelser er de forsikringsrettslige innsigelser selskapet har fra forsikringsforholdet med sikrede. Med ”forsikringsrettslige innsigelser” menes her alle de innsigelser selskapet har mot sikrede, både på bakgrunn av FAL og forsikringsavtalen.

---

⁴⁶ Skadelidtes adgang til å kreve erstatning direkte fra selskapet etter FAL §7-6 gjelder i prinsippet alle ansvarsforsikringer

Noen eksempler er sikredes manglende premiebetaling, brudd på opplysningsplikt, fristovretredelse osv.

Den andre typen innsigelser er de erstatningsrettslige. De erstatningsrettslige innsigelsene skal det kort redegjøres for under kapittel 6. Noen eksempler er at manglende ansvarsgrunnlag, manglende årsakssammenheng etc.

For sikkerhetsstillelsen er det fastslått i advokatforskriftens §2-6(2) at ”*sikkerhetsstilleren kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser advokaten selv har i forholdet til skadelidte*”, altså den 2. typen innsigelser.

For ansvarsforsikringen er det fastslått i FAL §7-6(4) at ”*selskapet kan gjøre gjeldende de innsigelser mot kravet som sikrede har i forhold til skadelidte*[den 2.typen innsigelser]. *Selskapet kan også gjøre gjeldende sine innsigelser overfor sikrede*[den 1.typen innsigelser], *hvis ikke innsigelsene knytter seg til sikredes forhold etter at forsikringstilfellet er inntrådt*”.

Unntak fra regelen i FAL §7-6(4) følger av §7-7(2):

”Selskapet kan likevel ikke gjøre gjeldende innsigelser som det kunne ha gjort gjeldende mot forsikringstakeren eller sikrede, dersom det vet eller bør vite at det dreier seg om en tvungen ansvarsforsikring.”

Her er altså den 1. typen innsigelser avskåret. Vilkåret er at det dreier seg om en ”tvungen ansvarsforsikring”, hvilket må vurderes etter §7-7(1). Dette drøftes i det følgende.

5.2.1 ”Tvungen ansvarsforsikring”

I §7-7(1) er det bestemt at §7-6 gjelder tilsvarende når forsikringstakeren har tegnet ansvarsforsikring for å oppfylle pålegg gitt ”*i eller i medhold av lov*”. Med ”tvungen ansvarsforsikring” forstår vi altså at den er gitt ”*i eller i medhold av lov*”.

I forarbeidene til FAL fremholdes det at begrepet må ”oppfattes vidt”: meningen har vært å dekke alle former for ansvarsforsikring påbudt i ”*materiell lovgivning [...] eller i konsesjoner, tillatelser, godkjenninger osv, gitt av offentlige myndigheter i medhold av lov*”.⁴⁷ Kravet om ansvarsforsikring for advokater er gitt i form av forskrift, som er ”materiell lovgivning”. Det skulle således være klart at denne ansvarsforsikringen er å anse som ”tvungen”.

Likevel kan det hevdes at ansvarsforsikringen ikke er å anse som tvungen i FALs forstand. Begrunnelsen er måten kravet om ansvarsforsikring i forskriftsform ble til. Kravet om ansvarsforsikring kom til ved at RGA ble inntatt i advokatforskriften, og som vist ovenfor i punkt 2.5, synes dette å være ubegrunnet og i verste fall også utilsiktet.⁴⁸

For det første fremgår det av departementets begrunnelse for valg av sikkerhetsform i forarbeidene, som er behandlet under punkt 2.4.4 ovenfor, at departementet bevisst foreslo en ordning med tvungen sikkerhetsstillelse istedenfor ansvarsforsikring. Etter mitt skjønn kan forarbeidene tas til inntekt for at lovgiver mente at ansvarsforsikringen skulle være et frivillig alternativ ved siden av lovpålagt sikkerhetsstillelse. At ansvarsforsikringen er å anse som ”tvungen” etter den nyere lovgivning, er ikke kompatibelt med lovgivers eldre uttalelse om at det skal være valgfrihet.

For det andre skriver Hans Jacob Bull i Norsk Lovkommentar om FAL §7-7 i note 198 at det er ”*en betingelse for å anvende bestemmelsen [§7-7] at skadelidtes stilling ikke allerede er særskilt regulert i vedkommende lovbestemmelse [lovhjemmelen] mv.*”⁴⁹. Dette beror antakelig på en formålsbetraktning av regelen: på enkelte områder er skadelidtes interesser så utsatte at lovgiver har funnet det nødvendig å verne om disse ved å nedlegge påbud om ansvarsforsikring. Reglene om tvungen ansvarsforsikring er ment å gjelde nettopp slike påbud som er gitt særlig for å verne skadelidtes utsatte interesser. Kravet om

---

⁴⁷ NOU 1987:24 s.161, Selmer, Forarbeider, s.160

⁴⁸ Antakelig kan man gå så langt som å hevde at det er mest sannsynlig at man ikke engang tenkte på denne problemstillingen

⁴⁹ Norsk Lovkommentar, FAL note 198 ved Hans Jacob Bull.

ansvarsforsikring lar seg derimot ikke begrunne i vernet av skadelidtes interesser, siden disse allerede er ivaretatt gjennom advokatforskriftens regler om sikkerhetsstillelse.

Ordlyden isolert sett taler med styrke for at kravet om ansvarsforsikring i advokatforskriftens kapittel 12 punkt 3.6 er gitt i medhold av lov. På den annen side taler lovens formål og reelle hensyn med, etter mitt skjønn, overveiende tyngde for at bestemmelsen ikke er å anse som gitt i medhold av lov.

På bakgrunn av ovennevnte er konklusjonen, under tvil, at ansvarsforsikringen ikke er å anse som tvungen i FALs forstand.

Derimot vil en ansvarsforsikring som er tegnet for å oppfylle kravet til sikkerhetsstillelse etter dl. §222 alene, og ikke ved siden av garanti eller annen sikkerhet, utvilsomt være å anse som ”tvungen” i FALs forstand.

Konsekvensen av at ansvarsforsikringen ikke er å anse som tvungen, er at selskapet kan gjøre gjeldende både forsikringsrettslige og erstatningsrettslige innsigelser.

5.3 Konklusjon

Under sikkerhetsstillelsen kan selskapet bare gjøre gjeldende de erstatningsrettslige innsigelser overfor skadelidte. Under ansvarsforsikringen kan selskapet i tillegg gjøre gjeldende de forsikringsrettslige innsigelsene overfor skadelidte.

Konklusjonen er derfor at skadelidtes vern etter direktekravsadgangen i FAL ikke er like sterkt som skadelidtes vern etter direktekravsadgangen under sikkerhetsstillelsen.

6 Erstatningsansvaret

Siden erstatningsansvar er et grunnleggende vilkår for dekning både under sikkerhetsstillelsen og ansvarsforsikringen, og selskapet kan gjøre gjeldende innsigelser knyttet til erstatningsansvaret under begge dekningsformene, er det grunn til å se kort på vilkårene for erstatningsansvar.

De grunnleggende vilkår for krav på erstatning i norsk rett er at det foreligger ansvarsgrunnlag, økonomisk tap og årsakssammenheng.⁵⁰

6.1 Ansvarsgrunnlag

Relevante her er de krav advokaten kan stilles overfor som følge av erstatningsbetingende håndtering av sin virksomhet: advokatansvaret. Advokatansvaret utgjør en del av det ulovfestede profesjonsansvaret.⁵¹

6.1.1 Profesjonsansvaret

Profesjonsansvaret er i utgangspunktet et kontraktansvar. For advokatansvar har for eksempel advokaten og klienten inngått en avtale om juridisk bistand mot betaling av salær. I norsk kontraktsrett kommer culperegelen til anvendelse på alle kontraktstyper, og alle mislighold, så lenge det ikke er hjemmel for å anvende en annen erstatningsregel.

Her bør det presiseres at selv om kontrakten gjelder mellom advokaten og klienten, kan også tredjemenn utlede rett fra avtaleforholdet. Et eksempel er arvingene til klienten som lider tap som følge av at et testament utarbeidet av advokaten blir ansett helt, eller delvis ugyldig, og advokaten er å bebreide.

Som fremhevet av von Eyben og Isager(s.82), må det kontraktsmessige grunnlag ”for den professionelle bistand (...) ikke overvurderes. Den grunnleggende ansvarsnorm er overalt den samme, nemlig den professionells plikt til at præstere en god faglig innsats, der honorerer de krav

---

⁵⁰ Vilkårene er utførlig behandlet i Lødrup 2005

⁵¹ For advokatansvaret generelt, se Wågheim 2008

*man med rette kan stille til en sagkyndig på området”.*⁵² Som Peder Løpdrup uttrykker det: *”Dette gjelder nettopp anvendelsen av culpanormen, som er vårt emne. I bunnen ligger den faglige norm, som det ikke er noen unnskyldningsgrunn til å ikke leve opp til.”*⁵³

Ved spørsmålet om det foreligger erstatningsbetingende uaktsomhet blir spørsmålet om skadevolder er å bebreide.⁵⁴ Dersom skadevolder er å bebreide for sin handling, foreligger minst simpel uaktsomhet som er den alminnelige skyldgrad. Ved profesjonsansvar ser man på om profesjonsutøverens handlemåte avviker fra den *”forsvarlige yrkesutøvelse som betinger ansvar”*.⁵⁵

Hva som er uforsvarlig yrkesutøvelse for advokater er et skjønnsspørsmål, men brudd på særlige lover og forskrifter, for eksempel RGA, er tungtveiende momenter for at det foreligger uforsvarlig yrkesutøvelse.⁵⁶ Typiske ansvarsbetingende handlinger for advokater er overtredelser av omsorgsplikter, fristoversittelser, feil eller dårlig rådgivning, feil analyse av prosessrisiko eller generelt dårlig arbeid.

6.2 Økonomisk tap

I norsk erstatningsrett går det et grunnleggende skille mellom det økonomiske tapet og det ikke-økonomiske tap som skadelidte kan bli påført. Økonomiske tap, er tap som kan måles i penger, mens ikke-økonomiske tap kan typisk være ideell skade som ikke lar seg måle i penger. I utgangspunktet er det bare det økonomiske tapet som er gjenstand for erstatning.⁵⁷

---

⁵² Løpdrup 2005 s.130

⁵³ Løpdrup 2005 s.130

⁵⁴ I Rt.1995 s.1350, som gjaldt ansvar for eiendomsmegler og takstmann, uttalte Høyesterett at det i utgangspunktet gjelder et strengt ulovfestet aktsomhetsansvar for profesjonsutøvere, men at det likevel er et visst spillerom før kritikkverdig adferd anses som erstatningsbetingende uaktsomhet

⁵⁵ Jfr. Løpdrup 2005 s.95 flg.

⁵⁶ Jfr. Løpdrup 2005 s.131

⁵⁷ For den nærmere avgrensning vises det til Løpdrup 2005

6.3 Årsakssammenheng

I erstatningsretten er det videre et krav om at det økonomiske tapet må ha *årsakssammenheng* med den skadevoldende handlingen for at det skal foreligge erstatningsansvar.

Kravet innebærer at det må være en faktisk forbindelse mellom handlingen og skaden før det kan bli tale om erstatningsansvar. I følge betingelseslæren⁵⁸ har A forårsaket B dersom B ikke ville ha inntrådt om ikke A hadde foreligget, noe som gjør at A er en nødvendig betingelse for at B skal inntre.⁵⁹

En viktig konsekvens av kravet er at selv om en handling er uforsvarlig, inntreffer ikke ansvar hvis handlingen ikke har medført noen skader.

6.3.1 Adekvans og påregnelighet

Av rettspraksis⁶⁰ følger det dessuten at det gjelder et vilkår om at skaden må være en adekvat og påregnelig følge av begivenheten.⁶¹ Kravet til adekvans innebærer at skadevolderen ikke nødvendigvis blir ansvarlig for alle de skadefølger og tapsposter handlingen resulterer i, men at det på grunnlag av ulike reelle hensyn må trekkes en grense. Sentralt i vurderingen av adekvansen, er vurderingen av om tapet er en direkte og påregnelig følge av handlingen, jfr. Rt.2000 s.418.⁶²

Inadekvat skade for advokater kan tenkes dersom tilhørerne av advokatens foredrag, har lagt advokatens feilaktige informasjon i foredraget til grunn, og som følge av det blitt påført tap.

---

⁵⁸ Et eksempel på bruk av betingelseslæren finnes i Rt.1992 s.64

⁵⁹ Med hensyn til de konkurrerende skadeårsaker henvises det til Lødrup 2005 s.252

⁶⁰ F.eks. Rt.2001 s.337 og Rt.2000 s.418

⁶¹ Jfr. Lødrup 2005 s.37

⁶² Forøvrig vises det Lødrup 2005

6.4 Ansvarssubjektet

Når det er konstatert at det foreligger erstatningsansvar, oppstår det et spørsmål om hvem som kan holdes ansvarlig. At advokaten hefter for sine ansattes feil eller forsømmelser, følger av den alminnelige regel i skl. §2-1, men advokaten kan også komme i direkte ansvar ved at han uaktsomt har overlatt saken til en annen. I en mellomstilling kommer ansvar for feil forårsaket av advokatfullmektiger, som skal behandles særskilt nedenfor.

6.4.1 Ansvar for feil begått av advokaten

Vanligvis vil det være advokatselskapet som er kontraktspart overfor klienten og som hefter for erstatningskrav som følge av virksomhet utøvet i selskapets navn. Dersom den skadevoldende advokat er selvstendig næringsdrivende, blir han selv ansvarlig. For hvert enkelt oppdrag må selskapet i tillegg utnevne en faglig ansvarlig advokat som blir personlig solidarisk ansvarlig med selskapet, jfr. domstolloven §232.

Dersom andre advokater og advokatfullmektiger begår erstatningsbetingende feil, er selskapet i utgangspunktet ansvarlig for disse i henhold til arbeidsgiveransvaret, jfr. skl. §2-1. For at en advokat som ikke er faglig ansvarlig skal bli personlig ansvarlig, må han ha gått utenfor ” *det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet*”, jfr. skl. §2-1 nr.1 annet punktum.

6.4.2 Ansvar for feil begått av fullmektigen

Forsikringen omfatter sikredes rettslige erstatningsansvar i egenskap av advokat, advokatfullmektig eller rettshjelper, jfr. vilkårenes punkt 4.2. Det innebærer at dersom fullmektigens ansvar kan dekkes ved at han tegner egen forsikring. Hvorvidt det har noen hensikt for advokatfullmektigen å tegne ansvarsforsikring for å verne sin egen formuesstilling skal vurderes i det følgende.

Advokatfullmektigen kan tenkes å bli holdt ansvarlig for sine feil på to måter: enten at han kan holdes ansvarlig av skadelidte, altså at han er ansvarlig utad, eller så kan bli holdt ansvarlig innad som følge av regress fra andre som er ansvarlig utad.

6.4.2.1 Answaret utad

Spørsmålet her er hvorvidt fullmektigen kan bli ansvarlig utad, altså ovenfor skadelidte.

6.4.2.1.1 Utgangspunktet i skadeserstatningsloven

Utgangspunktet er den arbeidstaker som ved sin uaktsomhet har voldt skaden, også er ansvarlig overfor skadelidte.⁶³ Dette må gjelde også for advokatfullmektiger.

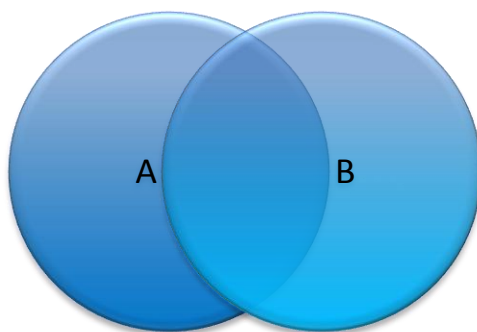
Solidarisk ansvarlig er arbeidsgiver, altså advokatfirmaet, på bakgrunn av reglene om arbeidsgiveransvar, jfr. skl. §2-1. Det gjelder ikke dersom fullmektigen går *”utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet”*, jfr. skl. §2-1(1) 2.punktum. I så fall blir fullmektigen personlig ansvarlig, men slik adferd dekkes uansett ikke av ansvarsforsikringen, følgelig ser vi bort fra dette unntaket i denne sammenhengen.

På bakgrunn av lempingsregelen i skl. §2-3, kan i noen tilfelle arbeidstakerens ansvar overfor skadelidte lempes.

Etter skadeserstatningslovens regler forligger det altså et solidaransvar mellom fullmektigen og hans arbeidsgiver, som ikke er fullt ut parallellt. Dette illustreres ved figur 6:

---

⁶³ Lødrup 2005 s.168

Figur 6 viser at arbeidsgiverens ansvar, representert ved sirkel A, og fullmektigens ansvar i sirkel B, i stor grad er parallellt. Det som faller innenfor sirkel A, men utenfor sirkel B er ansvar som følger av lempningsregelen i skl. § 2-3(2). Det som faller innenfor sirkel B, men utenfor sirkel A er ansvar som skyldes at fullmektigen har gått utenfor det som er rimelig å regne med, jfr. skl. § 2-1(1) 2.punktum.

6.4.2.1.2 Bestemmelsen i dl. §232(4)

Solidarisk ansvarlig med selskapet blir advokaten som står som ansvarlig for oppdraget, jfr. domstolloven §232(2). Således foreligger det et solidaransvar mellom arbeidsgiver og ansvarlig advokat.

Dl. §232 (4) lyder slik:

”Pådrar en advokatfullmektig selskapet erstatningsansvar under advokatvirksomheten, og er klienten ikke meddelt hvilken advokat som er utpekt, og fremgår det heller ikke klart av forholdet hvilken advokat som er ansvarlig, er de advokater fullmektigen er autorisert for, solidarisk ansvarlig med selskapet.”

Antitetisk kan dette tolkes som at fullmektigen ikke er ansvarlig overfor klienten.

Alternativt kan man se det slik at det etableres et solidaransvar også mellom fullmektigen og prinsipalen.

I kommentarene til dl. §232(4) står det i note 802 at *”advokatfullmektigens eget erstatningsansvar for skadevoldende feil og selskapets ansvar for fullmektigens handlinger,*

reguleres ikke av loven, men må avgjøres av alminnelig erstatningsrett".⁶⁴ Her forutsettes det at det kan foreligge et selvstendig erstatningsansvar for fullmektigen. Om forfatteren har siktet til ansvaret utad, eller fullmektigens ansvar ved regress fremgår ikke.

Etter min oppfatning er det naturlig å tolke det dit hen at bakgrunnsretten, alminnelig erstatningsrett, regulerer ansvarsforholdet slik at arbeidsgiver og fullmektig er ansvarlig utad, og at i tillegg, er ansvarlig advokat er solidarisk ansvarlig med selskapet, som følge av spesialbestemmelsen i dl. §232(4). Altså er ansvarlig advokat solidarisk ansvarlig for det ansvaret som er representert ved sirkel A i figur 6 ovenfor. Følgelig forstår jeg bestemmelsen i dl. §232(4) slik at den ikke rokker ved fullmektigens ansvar utad etter bakgrunnsretten, slik at sirkel B i figur 6 ikke endres som følge av denne spesialbestemmelsen.

6.4.2.2 Ansvarret innad – regress

Arbeidsgiveransvaret synes etter rettspraksis å være strengt, og det skal mye til før arbeidsgiver kan kreve regress fra arbeidstaker. Men dersom arbeidsgiver skulle ha rett til å kreve slik regress, vil kravet kunne fanges opp av fullmektigens forsikring så lenge forholdet ikke er fremkalt forsettlig. Spørsmålet her er hvorvidt fullmektigen kan holdes ansvarlig innad.

Den som er blitt ansvarlig for arbeidstaker (fullmektigen) etter skl. §2-1, kan *"kreve dekning av ham for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist adferd, økonomisk evne, arbeidstakerens stilling og forholdene for øvrig"*, jfr. skl. §2-3.

Vurderingen beror altså på en skjønnsmessig rimelighetsvurdering, hvor de nevnte momenter er relevante.

---

⁶⁴ Gyldendal Rettsdata, Kommentarer til domstoloven note 802 ved Anders Bøhn

Momentet ”*arbeidstakerens stilling*” er problematisk med hensyn til advokatfullmektiger. Det kan hevdes at fullmektiger har en stilling som er lite fri: de er i en læringsfase og arbeider under tilsyn av en prinsipal som er ansvarlig for kvaliteten på arbeidet. Det ligger i prinsipalansvaret at man skal passe på at fullmektigen holder seg innenfor sine fullmakter. Dersom det ikke føres et aktivt tilsyn, vil det lett kunne gjøres feil. At prinsipaler løper en større risiko for å bli ansvarlige enn de som ikke er prinsipaler, er en kjensgjerning. Derfor er det også satt høyere premie og forsikringssum for advokater med prinsipalansvar.

Et annet område hvor det argumenteres for at fullmektiger har en lite selvstendig stilling, er i diskusjonen om hvorvidt fullmektiger har krav på overtidsbetaling etter arbeidsmiljøloven.⁶⁵ Striden har vært om arbeidsmiljølovens kapittel 10 om arbeidstiden gjelder for fullmektiger, eller om de omfattes av unntaket i §10-12 (2) om at bestemmelsene i kapitlet ikke kommer til anvendelse ”*for arbeidstakere i særlig uavhengig stilling, med unntak av §10-2 første, andre og fjerde ledd.*”

Om dette skriver Justisdepartementet i rundskriv G25/1997 at

*”Stillingen som advokatfullmektig er ment som en læretid hvor fullmektigen skal dyktiggjøre seg for å utøve advokatvirksomhet. Fullmektigen skal i denne tiden lære litt om de forskjellige sider ved advokatgjerningen. Praksis som advokatfullmektig skal derfor utføres under prinsipalens kontroll og instruksjon”.*⁶⁶

At advokatfullmektigene er i en selvstendig posisjon følger dessuten av selve stillingstittelen. Som advokatfullmektig jobber man med fullmakt fra Tilsynsrådet for Advokatvirksomhet til å jobbe som advokat selv om man ikke har advokatbevilling. I realiteten representerer de egentlig prinsipalen.

Dette taler for at deres stilling er lite selvstendig, og at i utgangspunktet skal det mye til før de kan holdes ansvarlig. Det må på denne bakgrunn kunne kreves at fullmektigen har gått

---

⁶⁵ LOV 17.06.2005 nr.62 Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.

⁶⁶ Nina Dybedahl 2009 *Advokatforeningen bør skamme seg*
<http://rettshjelperbloggen.wordpress.com/2009/02/13/advokatforeningen-b%C3%B8r-skamme-seg/>

temmelig langt utenfor sine fullmakter for at prinsipalen skal kunne ha regress i medhold av skadeserstatningsloven. Dette er antakelig også bakgrunnen for at det ikke er regulert i domstolloven, men at man er henvist til alminnelig erstatningsrett.

Konklusjonen er at det må bero på en konkret og skjønnsmessig rimelighetsvurdering om advokatfullmektigen skal holdes ansvarlig innad, men at det i utgangspunktet skal mye til.

6.5 Oppsummering og veien videre

Det er fastslått at det for advokater gjelder et strengt profesjonsansvar, og det er redegjort for hvilke vilkår som må foreligge for at sikrede skal bli erstatningsansvarlig.

Innsigelser på bakgrunn av disse vilkårene selskapet kan gjøre gjeldende overfor skadelidte under begge dekningene. I den videre fremstillingen forutsettes det at advokaten er erstatningsansvarlig. Under denne forutsetningen kan selskapet overfor skadelidte, såfremt det er tale om en frivillig ansvarsforsikring, bare gjøre gjeldende de innsigelser det har mot sikrede, nemlig de forsikringsrettslige innsigelsene.

Av hensyn til avhandlingens tema vil det fokuseres på innsigelser selskapet kan gjøre gjeldende på bakgrunn av forsikringsavtalen. Innsigelser på bakgrunn av FAL vil bli holdt utenfor.⁶⁷

Når det gjelder sikkerhetsstillelsens dekningsfelt så ligger de eneste begrensninger i at det må dreie seg om ”erstatningsansvar” som følge av ”advokatvirksomhet”, unntakene i advokatforskriftens §2-3(2) og (3), samt begrensningene i sikkerhetens størrelse. Dette er ikke forsikringsrettslige innsigelser, men innsigelser på bakgrunn av advokatforskriftens egne bestemmelser. Det er likevel hensiktsmessig å behandle disse begrensningene sammen med de forsikringsrettslige innsigelsene i forsikringsavtalen.

---

⁶⁷ Se Bull 2008

I det følgende er temaet i hovedsak ansvarsforsikringens dekningsfelt. I kapittel 7 beskrives dekningsfeltet generelt. I kapitlene 8, 9 og 10 beskrives dekningsfeltet konkret.

7 Dekningsfeltet

7.1 Innledning

Spørsmålet om hvilke innsigelser selskapet kan gjøre gjeldende på bakgrunn av forsikringsavtalen, kan omformuleres til et spørsmål om hva som faller utenfor forsikringens dekningsfelt.⁶⁸

Sikkerhetsstillelsens dekningsfelt som fastsettes av advokatforskriftens Kap.2, er det som nevnt ikke anledning til å innskrenke. Forsikringens dekningsfelt er det derimot adgang til å regulere: forsikringsavtalen er en avtale om overtakelse av risiko mot vederlag, hvor partene står fritt til å avtale hvilken risiko forsikringsgiver skal overta. Med avtalens ”risikobeskrivelse” menes det her det samme som ”dekningsfelt”.

Før dekningsfeltet beskrives konkret er det grunn til å redegjøre for fremgangsmåten.

7.2 Beskrivelsen av dekningsfeltet i teorien – terminologiske spørsmål

Først er det hensiktsmessig å gi en kort fremstilling av hvordan dekningsfeltet er beskrevet i forsikringsrettslig litteratur.⁶⁹

Dekningsfeltet har to sider: de farer forsikringen skal beskytte mot, og de dekkede tap som farene medfører. Forsikringens dekningsfelt inndeles således i et ”farefelt” og et ”tapsfelt”. Farefeltet beskriver hvilke farer forsikringen verner mot, og tapsfeltet beskriver hvilke tap den dekker.

Med hensyn til farefeltet er det i hovedsak to måter å angi dette på.⁷⁰ Den ene løsningen er ”all risks”- dekninger, som er en dekning mot alle farer. Motsetningen er ”named perils”- dekninger, som er en dekning mot oppregnede farer.

---

⁶⁸ Et klart avgrenset dekningsfelt innebærer at forsikringsselskapet har en presis oversikt over risikoen. Følgelig kan det beregne avsetningen mer nøyaktig, noe som igjen kan føre til lavere pris på forsikringen.

⁶⁹ Fremstillingen bygger i det alt vesentlige på Bull (2008)

⁷⁰ Bull 2008 s.210

Forskjellen består i at ”named perils”- dekninger angir farefeltet positivt, mens ”all risks”- dekninger avgrenser det negativt. Ansvarsforsikringen for advokater dekker i utgangspunktet sikredes rettslige erstatningsansvar i egenskap av advokat, og avgrenser deretter mot risiko som likevel ikke er dekket. Dette taler for at den er en såkalt ”all risks”-dekning.

På samme måte som man under farefeltet kan ta utgangspunkt enten i ”all risks”- prinsippet eller i ”named perils”- prinsippet, kan man på tapssiden ta utgangspunkt i ”all losses”- eller ”named losses”- prinsippene under tapsfeltet. Ved bruk av ”all losses”- prinsippet lar man forsikringen i utgangspunktet dekke alle typer tap for så å avgrense negativt gjennom unntak. Ved bruk av ”named losses” dekkes naturlig nok bare tap som er positivt angitt i vilkårene.

7.2.1 Kommentarer til dekningsfeltsbeskrivelsen

Den dekningsfeltsbeskrivelsen som brukes i teorien passer imidlertid dårlig på ansvarsforsikringen.

I denne sammenheng kan begrepet ”farefelt” virke misvisende. ”Farer” advokaten kan komme i ansvar for, for eksempel ulike former for fristoversittelse, feil rettsanvendelse, dårlig prosedyre etc., kan utgjøre ansvarsgrunnlag for erstatningsansvar - men den ”fare” advokaten er beskyttet mot i forsikringen er selve erstatningskravet. Hva det underliggende erstatningskrav bygger på er avgjørende for om selskapet er ansvarlig for skaden, men selskapets plikter utløses allerede ved at det fremsettes et krav mot advokaten, ved at det i så fall må ta stilling til ansvarsspørsmålet.

Tapsfeltsbeskrivelsen som finnes i Bull, Forsikringsrett (2008) er best egnet for tingsskadeforsikringer. Boken benytter bygningsforsikring, transportforsikring og sjøforsikring som eksempler. Under en villaforsikring kan det for eksempel oppstå spørsmål om forsikringen dekker ulike former for tap, for eksempel material- og arbeidskostnader ved å reparere et brannskadd hus og samtidig leie av midlertidig bosted for familien mens reparasjonene foregår.

Når det gjelder ansvarsforsikringen blir det kunstig å tale om tapsfelt, fordi det kun er tale om én type tap: tredjemanns økonomiske tap som følge av advokatvirksomheten.

7.3 Tretrinnsprosessen

Siden teoretiske beskrivelser av ansvarsforsikringers dekningsfelt ikke passer tilfredsstillende, må man finne andre måter å beskrive dekningsfeltet på. Etter min mening er det naturlig å ta utgangspunkt i den måten vilkårene angir dekningen på. Her presenteres det jeg oppfatter som en hensiktsmessig måte å fremstille ansvarsforsikringens risikobeskrivelse på.

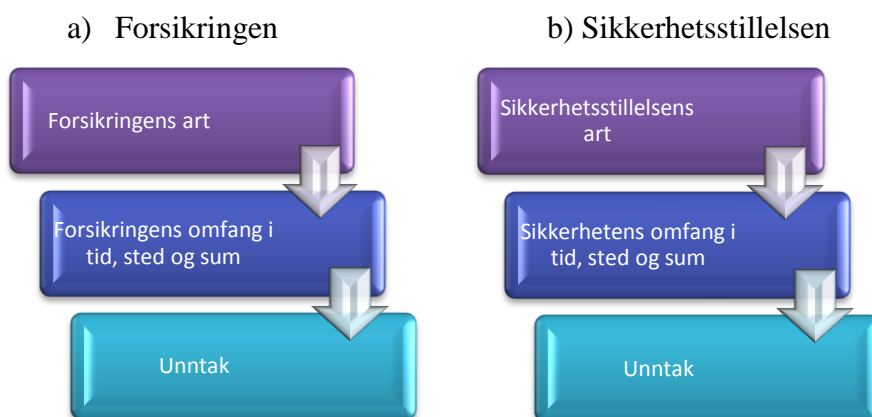
Risikoen selskapet har påtatt seg gjennom avtalen er avgrenset gjennom det jeg vil kalle ”tretrinnsprosessen”:

Første trinn er de grunnleggende vilkårene som følger av forsikringens art. Som nevnt innledningsvis, er det to slike grunnleggende vilkår for at et krav skal falle innenfor forsikringen: (1) det må foreligge et erstatningskrav som (2) etter sin art er omfattet av forsikringsavtalen. At sikredes ansvar må være omfattet av avtalen innebærer i utgangspunktet at ansvaret må være forårsaket av advokatvirksomheten. Disse grunnleggende vilkårene gjelder tilsvarende under sikkerhetsstillelsen.

Det andre trinnet består av vilkårenes beskrivelse av dekningens omfang. Omfanget defineres gjennom ansvarets utstrekning i tid, sted og beløp. For sikkerhetsstillelsen gjelder det også en begrensning med hensyn til beløpet.

I det tredje trinnet avgrenses risikofeltet ytterligere ved at ansvar som i utgangspunktet faller innenfor rammene av trinn 1 og 2, er unntatt i vilkårene. Under sikkerhetsstillelsen følger det enkelte unntak av advokatforskriftens §2-5.

Tretrinnsprosessen illustrert ved figur 7:

Figur 7: Figuren viser hvordan dekningsformenes dekningsfelt avgrenses trinnvis

I den samme rekkefølgen som er angitt her, skal dekningsfeltet beskrives konkret i kap. 8-10.

8 Risikobeskrivelsens trinn I – sikkerhetsformens art

I dette kapitlet vurderes de to grunnleggende begrensningene i dekningsfeltet som følger av sikkerhetsformenes art: det må foreligge (1) ”erstatningsansvar” som følge av (2) ”advokatvirksomhet”.

8.1 Erstatningsansvar

Vilkårene for at det foreligger et erstatningsansvar ble beskrevet ovenfor i kapittel 6. Ansvarsgrunnlaget er i utgangspunktet å finne i de alminnelige erstatningsregler.

I denne forbindelse er det viktig å presisere at det ikke er et vilkår at kravet fører frem; selskapet må også ta stilling til krav som viser seg å være grunnløse.⁷¹ Ved at advokaten tegner ansvarsforsikring, plikter selskapet i utgangspunktet å holde ham skadesløs for krav om erstatningsansvar som følge av advokatvirksomheten.⁷²

Følgen av at det bare er erstatningsansvar som følge av advokatvirksomheten som dekkes, innebærer at andre typer krav som advokatvirksomheten kan tenkes å medføre i utgangspunktet faller utenfor.

De helt klare tilfellene er krav på betaling for leie av lokaler, strøm, telefon og andre lignende faste kostnader. Det er utvilsomt at dette ikke er erstatningskrav.⁷³

I kontraktsretten, herunder profesjonsansvaret, er erstatning bare en av flere beføyelser ved kontraktsbrudd; ved hjelp av andre misligholdsbeføyelser kan debitor få i hvertfall delvis kompensasjon, selv om erstatningsvilkårene ikke skulle være oppfylt.⁷⁴ Enkelte typer mislighold kan medføre at både vilkårene for erstatning og andre misligholdsbeføyelser foreligger. Et eksempel er dersom Disiplinærnemnda mener at klienten har krav på

---

⁷¹ Det viser seg at selskapene forholdsvis ofte har utgifter i forbindelse med advokatansvarsaker selv om det ikke blir utbetalt noen erstatning

⁷² Således inneholder de et element av rettshjelpsdekning

⁷³ Det kan dessuten anføres at de ikke er utslag av noe som er unikt ved ”advokatvirksomhet”

⁷⁴ Hagstrøm 2003 s.450

tilbakebetaling fra advokaten, for eksempel fordi han har tatt for høyt salær, eller han har utført mangelfullt oppdrag. Kravet om tilbakebetaling av den delen av salæret advokaten ikke hadde krav på, kan enten formuleres som et krav på prisavslag, eller som et erstatningskrav på bakgrunn av kontraktsbrudd. Således foreligger det et dobbelt hjemmelsgrunnlag.

Etter min oppfatning, er det i denne sammenheng, uten betydning at det foreligger dobbelt hjemmelsgrunnlag: dersom kravet fører frem på bakgrunn av et erstatningsrettslig ansvarsgrunnlag, er kravet om at det må foreligge erstatningsansvar oppfylt, uavhengig av om kravet også ville ført frem på annet grunnlag.

I enkelte tilfelle kan det tenkes at det foreligger et krav på restitusjon av salær, uten at det foreligger erstatningsansvar. For eksempel dersom klienten ved en inkurie har betalt mer salær enn han skylder. I såfall foreligger det ikke ansvarsgrunnlag, og det kan ikke kreves erstatning. Løsningen for tilbakesøkingsskravene er usikker.

Under sikkerhetsstillelsen er det antakelig lettere å hevde at også tilbakesøkingsskrav bør være omfattet, siden hensynet til skadelidte står så sentralt. Dessuten har sikkerhetsstiller uansett full regress mot advokaten, slik at det ikke er like urimelig overfor selskapet å innfortolke tilbakesøkingsskravene, som under ansvarsforsikringen. På den annen side er lovens ordlyd klar: det er erstatningskrav som er dekket, noe som utelukker tilbakesøkingsskravene. I forarbeidene⁷⁵ er ikke denne typen krav nevnt. Løsningen er således usikker. I den kollektive avtalen er det uttrykkelig bestemt at tilbakeføring av salær eller godtgjørelse iht. tvangskraftig beslutning eller dom er dekket, jfr. vilkårenes punkt 2.2(2). Følgelig er løsningen gitt i de tilfellene det foreligger tvangskraftig beslutning eller dom. Dersom det ikke foreligger slik beslutning eller dom, må selskapet i tilfelle godtgjøre at ansvar sikkerhetsstillelsen skal dekke i henhold til advokatforskriften Kap. 2 ikke omfatter tilbakesøkingsskrav.

---

⁷⁵ Ot.prp.nr.7(1990-1991)

Selv om man kommer til at tilbakesøkningskrav er omfattet, kan det argumenteres for at ansvaret ikke er en følge av ”advokatvirksomheten”.

8.2 Advokatvirksomhet

8.2.1 Innledning

Det er et vilkår under begge dekningene at erstatningsansvaret er pådratt i forbindelse med ”advokatvirksomhet”, jfr. advokatforskriften §2-3 og forsikringsvilkårenes punkt 4.2.

Er skadelidte påført et tap av sikrede i egenskap av noe annet enn advokat, er tapet ikke dekket av verken forsikring eller sikkerhetsstillelsen. Det er derfor interessant å se nærmere på hva som er å anse som ”advokatvirksomhet” i henhold til de to sikkerhetsformene. Det er hensiktsmessig å redegjøre for de klare tilfellene før de mer tvilsomme.

8.2.2 De klare tilfellene

Forsikringsvilkårene inneholder ingen definisjon av begrepet ”advokatvirksomhet”.

Grensene for hva som kan anses som advokatvirksomhet er heller ikke uttrykkelig angitt i domstoloven eller advokatforskriften.

For å utøve rettshjelpvirksomhet, jfr. dl. §218, må man ha bevilling som advokat etter dl. §220. Tradisjonell rettshjelpsvirksomhet må derfor være klart å anse som advokatvirksomhet.

Forarbeidene til domstoloven §222⁷⁶ gir følgende avgrensning av ”advokatvirksomhet” i forbindelse med sikkerhetsstillelsens anvendelsesområde:

”Som eksempler på typisk advokatvirksomhet kan nevnes alminnelig rettsrådsvirksomhet og opptreden som prosessfullmektig. Eiendomsmegling og inkassovirksomhet må også regnes som advokatvirksomhet ...

---

⁷⁶ Ot.prp.nr.7(1990-1991)

De samme forarbeidene gir eksempler på hva som faller utenfor:

”Ansvar for forpliktelser som har sammenheng med at advokaten har utøvet virksomhet som ikke er advokatvirksomhet, faller derimot utenfor. Som eksempel kan nevnes forretningsvirksomhet av forskjellig art. Ansvar for alminnelige utgifter som følge av advokatvirksomheten som for eksempel kontorleie og lønninger, faller også utenfor. Mange advokater sitter i styret for aksjeselskaper og andre selskaper m.m. Som styremedlemmer er de selskapets tillitsmenn, og styremedlemsfunksjonen kan derfor ikke anses som en del av advokatens «advokatvirksomhet». Det kan være vanskelig å trekke den eksakte grense for hva som er advokatvirksomhet. Dette spørsmål må i siste omgang avgjøres av domstolene.”

I dommen inntatt i Rt.1997 s.365, som er gjengitt ovenfor 2.4.3, var spørsmålet nettopp om den virksomhet advokaten hadde drevet var å anse som advokatvirksomhet.

Forsikringsavtalen dekket i henhold til vilkårene ansvar som *”sikrede etter gjeldende rett i egenskap av advokat kan pådra seg for formuesskade forvoldt i tjenesten”*. Det antas at innholdet i vilkåret er det samme som dagens vilkår som dekker *”erstatningsansvar sikrede pådrar seg ved utøvelsen av advokat(...)virksomhet”*, jfr. vilkårene punkt 2.3.

Førstvoterendes uttalte blant annet at

”advokatvirksomhetens kjerneområde er det som omfattes av rettshjelpsmonopolet – alminnelig rettsrådgivning og oppdrag som prosessfullmektig. Men advokatvirksomhet omfatter også oppdrag som inkasso, formuesforvaltning, gårdsbestyrelse og i en viss utstrekning finansiell rådgivning og forretningsmessig assistanse. Utgangspunktet må være at virksomhet som det erfaringsmessig er naturlig å oppfatte som advokatvirksomhet faller inn under dekningsområdet. Utenfor faller annen forretningsvirksomhet som advokaten selv driver og f.eks. deltakelse i bedriftsstyre mv, jf Ot.prp.nr.7 (1990-91) s.51, der det pekes på at grensedragningen kan være vanskelig.”

Dette samsvarer med forarbeidene⁷⁷ ovenfor. Følgelig kan det konkluderes med at virksomhet som det erfaringsmessig er naturlig å oppfatte som advokatvirksomhet, herunder de nevnte former for virksomhet, i utgangspunktet faller inn under forsikringens dekningsområde.

8.2.3 Tvilstilfellene

Selv om én type virksomhet i utgangspunktet ikke er å anse som ”advokatvirksomhet”, kan det i enkelte tilfelle være vanskelig å definere den virksomhet som er utøvet som enten det ene eller det andre. For eksempel kan en advokat tenkes å ha utøvet både advokatvirksomhet og styreansvarsvirksomhet for et firma. Grensedragningen må i slike tilfeller bero på en konkret, skjønnsmessig helhetsvurdering.

I andre tilfeller kan virksomheten kategoriseres, men den kan likevel ha trekk som kompliserer vurderingen. Dommen i Rt.1997 s.365 er et eksempel på dette. Førstvoterende uttaler på s.370 i dommen at

”det må etter min oppfatning ses som utøvelse av advokatvirksomhet når en advokat forplikter seg til å påse at det utstedes gjeldsbrev for en forpliktelse, og at det utferdiges skriftlige kausjonserklæringer av personer som har gitt kausjonstilsagn. Det samme må gjelde når advokaten erklærer at han sitter med en pantobligasjon som sikkerhet for en forpliktelse. At forholdet her har en del påfallende trekk, kan ikke være nok til at det faller utenfor advokatvirksomheten. Heller ikke kan det spille noen rolle at den overveiende del av den virksomhet A [advokaten] drev ikke var advokatvirksomhet”

Av dette kan man utlede at selv om virksomheten har en del påfallende trekk, kan den falle innenfor advokatvirksomheten, og i utgangspunktet behøver advokatvirksomheten heller ikke være hovedvirksomheten.

Det følger også av dommen at det ikke har noen betydning for vurderingen om advokaten er involvert i det samme prosjektet som klienten, så lenge dette er ukjent for klienten:

---

⁷⁷ Ot.prp.nr.7(1990-1991)

”Når utstedelsen av erklæringen utad fremtrådte som utøvelse av advokatvirksomhet, kan det ikke spille noen rolle om advokat A i realiteten opptrådte som deltaker i annen næringsvirksomhet, så lenge dette var ukjent for B [klienten].”

Begrunnelsen er at så lenge advokaten i hovedsak har drevet advokatvirksomhet for klienten, har det ingen betydning om han har vært involvert på annen måte uten at klienten har visst om dette. Dersom klienten derimot er kjent med at advokaten er involvert, kan det ha påvirket forholdet dem i mellom slik at det er mer naturlig å anse virksomheten som meddeltaker i prosjektet fremfor advokat.

Saken i LB-2006-56074 gjaldt en advokats formidling av kapital for investering i Sveits. Faktum i denne saken skilte seg fra saken i Rt.1997 s.365 ved at advokaten selv hadde garantert for det investerte beløp, i motsetning til Høyesterettsavgjørelsen hvor advokaten hadde påtatt seg å påse at dokumenter inngått mellom andre personer var i orden. Ved vurderingen av om det forelå advokatvirksomhet viste lagmannsretten til dommen i Rt.1997 s.365 og uttalte at *”selv om en advokat deltar i investeringsvirksomhet med egne midler, behøver det ikke være til hinder for at advokaten i den sammenheng utfører advokatvirksomhet. Typisk advokatarbeid i forbindelse med pengetransaksjoner vil være kontroll av selskapsopplysninger, signaturberettigelse, lånedokumentasjon etc.”*

I denne konkrete saken kom retten til at det likevel ikke forelå advokatvirksomhet, fordi det ikke kunne dokumenteres at advokaten hadde utført slik bistand. Selv om det forelå en konsortieavtale mellom skadelidte og advokaten som viste til at det skulle *”ytes bistand av juridisk rådgiver med vanlig advokatansvar, advokat A”*, var realiteten om at det ikke forelå slik bistand avgjørende: hans juridiske kompetanse var ikke blitt etterspurt. Retten viste til at avtalebestemmelsen tvert imot kunne gi inntrykk av posisjonering i forhold til en mulig forsikrings sak.

Dersom den juridiske kompetanse er grunnen til at oppdraget er tildelt advokaten, er det et moment som trekker i retning av at det foreligger advokatvirksomhet. Oppdrag som overformynd, hjelpeverge eller voldgiftsdommer, vil erfaringsmessig som regel være tildelt advokater på grunn av deres profesjon, og vil kunne karakteriseres som advokatvirksomhet.⁷⁸

---

⁷⁸ <http://www.advokatforeningen.no/Drift-av-advokatvirksomhet/Oppstart-opphor-og-organisering/Sikkerhetsstillelse-og-formuesskadeforsikring/>

8.2.4 Reelle hensyn

Ønsket om å komme til en god og rettferdig løsning i saken vil kunne påvirke måten retten bedømmer virksomheten. I Rt.1997 s.365 hadde førstvoterende på bakgrunn av blant annet det som er sitert ovenfor, kommet frem til at virksomheten var å anse som advokatvirksomhet, men uttalte at i forbindelse med vurderingen av om tapet dekkes av den kollektive ansvarsforsikringen, var han likevel i tvil. Tvilen skyldtes at det prosjekt klienten hadde engasjert seg i, var som lagmannsretten hadde uttrykt det ”et klassisk svindelopplegg”. Til dette uttalte førstvoterende:

”Jeg har noe vanskelig for å se at Bs [klientens] interesse i at hans investering i et slikt prosjekt skal dekkes under forsikringsordningen for advokater er særlig beskyttelsesverdig. Det må kunne stilles spørsmål ved om ikke A’s [advokatens] medvirkning ved utstedelsen av erklæringen også for B må ha fremstått som et ledd i opplegget med å fremskaffe kapital for å høste illegitim gevinst, og at A [advokaten] derfor har opptrådt utenfor rammen for en advokats naturlige virksomhet.”

På bakgrunn av at tidligere instanser etter umiddelbar bevisførsel ikke hadde funnet å legge dette til grunn, fant ikke Høyesterett grunn til å fravike lagmannsrettens resultat.

Forskjellen i de to sakene ovenfor ligger i at advokaten i Høyesterettsavgjørelsen, ikke selv stilte garanti, men skulle tilse at tilstrekkelig sikkerhet ble oppnådd, noe som ga bistanden mer preg av advokatvirksomhet. Sakene illustrerer at avtalen mellom partene er et sentralt moment, men at det er innholdet av den faktiske bistand som er avgjørende.

Som vist kan grensedragningen i enkelte tilfelle være komplisert.

8.2.5 Advokatvirksomhet som likevel ikke dekkes

Selv om det kan konstateres at det foreligger virksomhet som er å anse som advokatvirksomhet, er det ikke gitt at ansvaret er dekket under forsikringsavtalen: unntak

for virksomhet som er å anse som advokatvirksomhet kan følge av vilkårene. Unntakene behandles i kapittel 10.

8.2.6 "Advokatvirksomhet" i forhold til forsikringen kontra sikkerhetsstillelsen

I enkelte tilfelle kan det tenkes at "advokatvirksomhet" bør omfatte mer under sikkerhetsstillelsen enn under ansvarsforsikringen. Begrunnelsen er at sikkerhetsstillelsen skal ivareta skadelidtes interesser, og han bør ikke lide for at advokaten har beveget seg i grenseområdene for hva som tradisjonelt er å anse som advokatvirksomhet.

Formålet med dekningsformene vil kunne være bestemmende for tolkningen av reglene.

8.3 Oppsummering

Ovenfor er det vurdert hva som ligger i de grunnleggende kravene til erstatningskrav og advokatvirksomhet. Kravene gjelder i utgangspunktet likt for sikkerhetsformene, men nyanser kan forekomme.

9 Risikobeskrivelsens trinn II - dekningsomfanget

Her skal det gis en beskrivelse av omfanget av selskapets ansvar. Vilkårene om forsikringstid og -sted regulerer *hvor og når* forsikringsselskapet er ansvarlig for eventuelle forsikringstilfeller, og forsikringssummen fastslår hvor stort ansvar selskapet svarer for beløpsmessig.

9.1 Beløpene

9.1.1 Ansvarsforsikringens størrelse

Med hensyn til forsikringssum er det avtalefrihet, slik at partene i prinsippet kan avtale akkurat den forsikringssum de måtte ønske. Under den kollektive forsikringsavtalen forsikringssummen som et utgangspunkt satt til 5 millioner kroner per skadetilfelle og samlet for ett forsikringsår, jfr. vilkårenes punkt 4.6.1. I tillegg kommer eventuelle utvidelser, for eksempel utvidelse for advokat med prinsipalansvar.

9.1.2 Sikkerhetens størrelse

Gjennom DNAs kollektive avtale opprettes det sikkerhetsstillelse i samsvar med advokatforskriftens krav til sikkerhetens størrelse, jfr. vilkårenes punkt 2.4. Hovedregelen i advokatforskriften er at sikkerheten skal være minst 5 millioner kroner, jfr. forskriftens §2-5. For advokater som har en eller flere autoriserte advokatfullmektiger, kommer et tillegg i sikkerhetens størrelse på minst 3 millioner kroner, jfr. §2-5 (2). Den som utøver *rettshjelp* på vegne av et advokatselskap, plikter også å stille sikkerhet på 5 millioner kroner, men dersom dette ikke er på vegne av et advokatselskap, er kravet kun 3 millioner kroner.⁷⁹

---

⁷⁹ Beløpene har ikke vært justert siden 1993, og med tanke på utviklingen kroneverdien siden den gang synes det rimelig at beløpene snart justeres

Tabell 1 viser hvilken størrelse advokatforeningens medlemmer har valgt å stille sikkerhet for og hvilken forsikringssum de velger⁸⁰:

Sikkerhet	%	Forsikringssum	%
5 mill i sikkerhet	69	5 mill i forsikringssum	70
8 mill i sikkerhet	31	8 mill i forsikringssum	25
		10 mill i forsikringssum	4
		15 mill i forsikringssum	0
		20 mill i forsikringssum	1

9.1.3 Egenandel

Under forsikringen utgjør egenandelen 30% av enhver utbetaling, minimum kr 50.000 og maksimum kr 100.000, og det skal betales en egenandel ved ethvert skadetilfelle, jfr. vilkårenes punkt 6.2. Av vilkåret fremgår det at dette også omfatter skadetilfeller som kun omfatter kostnader. Det siste praktiseres ikke etter dagens ordning fordi det anses urimelig å kreve egenandel for disse skadetilfellene.⁸¹

Under sikkerhetsstillelsen skal det ikke betales noen egenandel, fordi dette er en garanti om utbetaling til skadelidte. Men dersom sikkerhetsstiller gjør gjeldende regress mot forsikringen, beregnes det egenandel som normalt under forsikringen.

9.2 Forsikringsstedet

Det vanlige er at forsikringen gjelder ansvar som er pådratt i forbindelse med sikredes virksomhet fra kontor i Norge, jfr. vedlegg 2. Dersom advokaten driver virksomhet fra kontor i utlandet må det inngås særskilt avtale om dette.

---

⁸⁰ Opplysninger fra DNA

⁸¹ Opplysninger fra Chartis Insurance SA

Med hensyn til sikkerhetsstillelsen, så fremgår det ingen geografiske begrensninger av advokatforskriften. I vilkårenes punkt 2.3 er det bestemt at sikkerhetsstillelsen gjelder uten geografisk begrensning.⁸²

9.3 Forsikringstiden

Forsikringstiden er den tidsperioden selskapets ansvar løper. Forsikringstiden er individuell for hver forsikringsavtale, og er angitt i forsikringsbeviset. Forsikringer gjennom den kollektive avtalen til DNA gjelder for et år om gangen og må fornyes årlig, se vilkårenes punkt 1.4 og forsikringsbeviset som er inntatt som eksempel i vedlegg 2 hvor forsikringen gjelder fra 01.01.2009 til 31.12.2009. Dette innebærer at avtalen ikke automatisk fornyes etter FAL §3-2, jfr. §3-2(3).

Retten til å si opp avtalen i forsikringsåret etter FAL §3-6 fraveket, jfr. vilkårenes punkt 1.4(2) jfr. FAL § 3-6(3).

Sikkerhetsstillelsen, som er deponert hos Tilsynsrådet, opphører ikke av seg selv og gjelder til den eventuelt blir sagt opp eller redusert som følge av utbetalinger, jfr. advokatforskriften §2-6.

9.3.1 "Forsikringstilfellet"

Forsikringsavtalen utgjør rettslig grunnlag for erstatning for økonomisk tap som oppstår som følge av et "forsikringstilfelle" som har inntruffet i et gitt tidsrom. I den kollektive ansvarsforsikringen benyttes begrepet "skadetilfelle" som må antas å bety det samme som "forsikringstilfelle".

---

⁸² Dersom vilkåret gjelder etter sin ordlyd vil sikkerhetsstiller måtte dekke krav fra skadelidte i hele verden, også dersom advokaten har påtatt seg oppdrag etter utenlandsk lovgivning. Hvorvidt det er tilsiktet, eller i det hele tatt vurdert vites ikke.

For å fastlegge selskapets ansvar er det nødvendig å fastslå om forsikringstilfellet har inntruffet i forsikringstiden. Det er derfor nødvendig å fastlegge hva som menes med begrepet ”forsikringstilfellet”.

Begrepet ”forsikringstilfellet” kan utgjøre et terminologisk problem i forsikringsretten fordi det ikke har et entydig og sikkert innhold selv om det er sentralt og hyppig benyttet.⁸³ Generelt kan man si at ”forsikringstilfellet” er den/de begivenheter som utløser forsikringsselskapets ansvar etter forsikringsavtalen.

9.3.1.1 De tre løsningsmodellene

For å avgjøre når en begivenhet som forsikringen dekker (et ”forsikringstilfelle”) har inntruffet, benytter man seg i teorien av 3 løsningsmodeller.⁸⁴

”**Skadeprinsippet**”, som er hovedregelen i norsk og internasjonal forsikringsrett i dag, er delt i prinsippene ”skaden inntrådt” og ”skaden konstatert”. Det avgjørende tidspunkt etter disse er, som navnene tilsier, når skaden anses for å ha inntrådt eller når skaden er konstatert, noe som kan være ulike tidspunkt. I norsk landjordforsikring er det avgjørende tidspunkt når skaden eller tapet ble konstatert, altså ”skaden konstatert”- prinsippet. I sjøforsikring legger man hovedvekten på når skaden eller tapet faktisk har inntrådt, altså ”skaden inntrådt”- prinsippet.⁸⁵

I norsk sjøforsikring har man derimot funnet det mest hensiktsmessig å la tidspunktet for når faren rammet være avgjørende, og ikke når skaden rammet. Etter ”**fare**n rammet”- prinsippet, er det irrelevant når tapet oppstår eller blir konstatert; avgjørende er når den fare forsikringen verner mot materialiserte seg slik at tapet måtte oppstå før eller senere. Prinsippet er nedfelt i NSPL 1996 §2-11 (1) og VTV 1995/2004 §7.

---

⁸³ Bull 2008 s.228

⁸⁴ Bull 2008 s.237 flg.

⁸⁵ Bull 2008 s. 237

Ansvarsforsikringen benytter den tredje løsningsmodellen: Forsikringen dekker krav fremsatt i forsikringsperioden, hvor tapet har sin årsak i forhold etter 1. januar 1987, jfr. vilkårenes punkt 4.4. "Forsikringstilfellet" anses etter ansvarsforsikringens vilkår for å inntre på det tidspunkt et krav fremsettes. Denne måten å definere tidspunktet for når forsikringstilfellet inntre, er et dekningsprinsipp som kalles "claims made"- prinsippet.

Prinsippet er oftest benyttet innenfor ulike typer av ansvarsforsikringer. For forsikringsselskapene er det en fordel å benytte denne løsningsmodellen for å slippe å risikere senskader, det vil si at det fremmes krav for skader flere år etter at forsikringstiden er utløpt.⁸⁶ Etter de andre løsningsmodellene er forsikringsselskapet ansvarlig for farer som rammet, eller skader som inntre eller ble konstatert, i deres forsikringstid selv om forsikringstiden er utløpt.

Ansvarsforsikringen dekker forøvrig også krav som er fremsatt etter at sikrede har sluttet å praktisere eller har endret yrke, dersom skaden er forårsaket før praksisen opphørte eller ble endret, jfr. vilkårenes punkt 4.4(4). Slike vilkår blir populært kalt "sunset- clauses", og er begrunnet i at advokaten skal slippe å tegne nye forsikringer helt til han dør.

Her kan det fastslås at selskapets ansvar inntre idet det inntreffer et "forsikringstilfelle", som under ansvarsforsikringen er et at det fremsettes et krav, jfr. vilkårenes punkt 4.4.

9.3.1.2 Forholdet til de andre dekningsprinsippene

Frem til 1987 benyttet man "faren rammet"- prinsippet også i den kollektive ansvarsforsikringen for advokater, men dette prinsippet ble forlatt etter krav fra utenlandske reassurandører.⁸⁷ Man gikk da over til "claims made" prinsippet, som gjorde at reassurandørene slapp å risikere senskader, som beskrevet ovenfor.

At man gikk fra "faren rammet"- prinsippet til "claims made"- prinsippet var uproblematisk; det eneste man risikerte var at det forelå dobbel dekning for tap hvor faren rammet før 1. januar 1987 og

---

⁸⁶ Wilhelmssen 1997 *Periodiseringen av forsikringstilfellet - finnes en «patentløsning»?*

⁸⁷ Dette fremgår blant annet av dommen inntatt i Rt.1996 s.1

kravet først ble fremsatt etter denne datoen. I utgangspunktet ville da begge selskapene være ansvarlig. Dette ble løst ved at man lot den nye forsikringen omfatte krav fremsatt i forsikringsperioden hvor tapet ”*har sin årsak i forhold etter 1. januar*”, jfr. vilkårene punkt 4.4(1).

Når dekningsprinsippet ”claims made” først er blitt innført, vil det derimot være problematisk å gå tilbake til et av de andre dekningsprinsippene. Grunnen til det er at ved å gå tilbake risikerer man ikke overlapping, men derimot ”hull” i deknningen som følge av at skader som er oppstått/konstatert og farer som har rammet - men som ikke er meldt til forsikringsselskapet, ikke vil dekkes verken av den nå gjeldende forsikring med ”claims made”-regelen, eller en eventuell ny avtale basert på en av de to andre løsningsmodellene.

9.3.2 Enkelte problemstillinger i forhold til ”claims made”- prinsippet

9.3.2.1 Tidspunktet for kravet

Tidspunktet for når kravet skal anses fremsatt, er som regel uproblematisk:

Forsikringstilfellet inntreffer når skadelidte varsler om at det vil gjøres gjeldende erstatningsansvar som omfattes av forsikringen. Dette er nå uttrykkelig regulert i vilkårene:

”Krav anses fremsatt på det tidspunkt sikrede eller Forsikringsgiver første gang mottar skriftlig krav om erstatning, eller skriftlig melding som angir at erstatningskrav vil bli reist mot sikrede eller Forsikringsgiver”, jfr. vilkårene punkt 4.4 (2). Følgelig gjelder det et krav om skriftlighet.

Det er ikke nødvendig at skadelidte kjenner til forsikringsdekningen: det er tilstrekkelig at han fremsetter erstatningskrav mot advokaten. Dersom han kjenner til forsikringsdekningen, kan han fremme kravet direkte mot selskapet etter FAL §7-6, og da anses kravet for meldt selv om advokaten på dette tidspunktet fremdeles er uvitende om kravet.

Dersom det er fremsatt et krav, er det som oftest uproblematisk: det er enten fremsatt innenfor forsikringstiden eller ikke. I enkelte tilfelle kan det likevel være uklart hvorvidt det er fremsatt et krav eller ikke. Den melding skadelidte har gitt til sikrede eller

forsikringsgiver, kan være så vag og uklar at det ikke fremstår som et krav. Løsningen må i disse tilfelle bero på en tolkning av den/de meldinger som er gitt i forsikringstiden.

I Rt.1996 s.1 var det tvist om hvorvidt Vesta Forsikring AS var ansvarlig etter Advokatforeningens kollektive ansvarsforsikring, som var overtatt med virkning fra 01.01.1990. Det var enighet mellom partene om at det forelå erstatningsbetingende forhold fra advokatens side og om tapets størrelse. Tvistespoersmalet var om forsikringstilfellet var inntraadt før eller etter årsskiftet 1989/90. Om forsikringstiden hadde vilkaarene én bestemmelse som lød slik:

”Forsikringen gjelder for skader og tap som konstateres i forsikringstiden. Skade eller tap regnes som konstatert på det tidspunkt erstatningskrav fremsettes mot sikrede eller Vesta” (“claims made”-prinsippet).

I et brev datert 22. desember 1989 ba skadelidte advokaten erkjenne ansvar for manglende oppfyllelse av en innestaelseserklæring. Etter Høyesteretts oppfatning måtte brevet, sett i sammenheng med den forutgående korrespondanse, anses som fremsettelse av erstatningskrav mot sikrede i henhold til vilkaarene. Det fremgikk at det forelå en ”nærliggende tapsmulighet”, og når det var tilfellet, kunne det ikke være avgjørende at man ikke kunne beregne det eksakte tap. Kravets utforming var heller ikke avgjørende:

”når det som her måtte være klart at det dreide seg om krav fremsatt med grunnlag i en ansvarsbetingende forsømmelse, kan det etter mitt syn ikke være avgjørende hvorledes kravet nærmere var utformet.”

Det er altså ikke nødvendig at det uttrykkelig er utformet et krav på bakgrunn av en ansvarsbetingende forsømmelse: det må være tilstrekkelig at meddelelsen gir ”*sikrede beskjed om erstatningsansvar som var omfattet av hans forsikring*”.

9.3.2.2 Serieskadeklausulen

Om det ved en skadebegivenhet er tale om ett eller flere forsikringstilfeller kan få forholdsvis stor økonomisk betydning for sikrede, siden egenandelen fastsettes per

forsikringstilfelle, jfr. vilkårenes punkt 6.2. Forsikringssummen kan fastsettes per forsikringstilfelle, men i denne forsikringen gjelder den også samlet for ett år, jfr. vilkårenes punkt 4.6.1.

For sikrede er det en ulempe at han må betale flere egenandeler dersom det anses å foreligge flere skadetilfeller. I ansvarsforsikringen benytter man som nevnt ”claims made”-prinsippet. Man kunne tro at det regnes som et forsikringstilfelle hver gang det blir fremsatt et krav, men dette ville vært en urimelig løsning. Dersom advokaten hadde gjort en uaktsom feil overfor flere skadelidte, ville det blitt trukket én egenandel for hver av de skadelidte hvis de fremsatte krav hver for seg, i motsetning til om det bare var en skadelidte eller flere fremsatte ett krav sammen.

FAL har ikke bestemmelser som regulerer slike tilfelle, og løsningen må baseres på en tolkning av forsikringsvilkårene.

Bull fremholder at den gjennomgående løsningen i ansvarsforsikring er ”å legge avgjørende vekt på om det er snakk om én utløsende årsak i tid og rom, og i så fall anse den som forsikringstilfellet heller enn de enkelte skadene”⁸⁸.

I den kollektive forsikringsavtalen er dette regulert i vilkårenes punkt 4.4 annet ledd: ”*alle skader som skyldes samme begivenhet regnes som ett skadetilfelle og henføres til det tidspunkt da det første erstatningskravet anses fremsatt i henhold til foregående punkter*”. Følgelig regnes det bare som ett skadetilfelle selv om det er fremsatt flere krav, så lenge kravene skyldes samme begivenhet. Hva som er ”samme begivenhet” må bero på en konkret vurdering av de enkelte tilfeller.

---

⁸⁸ Bull 2008 s.233

9.3.2.3 Fullmektigen får egen dekning

Når advokatfullmektigen får egen bevilling, må han tegne egen ansvarsforsikring. Siden forsikringstilfellet anses for inntrådt når det er fremsatt et krav, oppstår spørsmålet om hvem krav på bakgrunn av feil han gjorde som fullmektig skal rettes mot: enten selskapet som forsikrer prinsipalen, eller selskapet som nå forsikrer den tidligere fullmektigen.

Løsningen her beror på hvem det underliggende ansvarskravet kan rettes mot. Som det ble beskrevet i punkt 6.4.2.1 foreligger det et solidaransvar for fullmektigens feil. Dette innebærer at for de tilfelle som faller innenfor rammene av solidaransvaret (se figur 6) kan krav fremsettes mot begge selskapene.

Videre oppstår det et spørsmål om det selskapet som har dekket kravet til skadelidte, kan kreve regress fra det andre selskapet. Vurderingen av hvordan ansvaret for en skadevoldende handling skal fordeles, må foretas ut fra omstendighetene på handlingstidspunktet. Ansvarsfordelingen innad ble behandlet under punkt 6.4.2.2. Dersom prinsipalen hadde rett til å kreve regress av fullmektigen etter skl. §2-3(1), må følgelig hans forsikringsselskap ha regress mot den tidligere fullmektigen, eller dennes forsikringsselskap, dersom det har erstattet skadelidtes krav..

Løsningen blir tilsvarende dersom den tidligere fullmektigen sitt forsikringsselskap har dekket skadelidtes tap, og fullmektigen kunne krevet dekning av arbeidsgiver etter skl. §2-3(2). I såfall kan hans forsikringsselskap kreve regress av arbeidsgiver, eller dennes forsikringsselskap.

10 Risikobeskrivelsens trinn III – den negative avgrensningen

Som nevnt under punkt 7.2 er dekningen en ”all risks”- dekning, hvilket innebærer at farefeltet er negativt avgrenset. Her er temaet de unntakene som innsnevrer farefeltet. Det er ikke plass i en avhandling som denne å behandle vært enkelt unntak, og en opprømsing av vilkårene har heller ikke så mye for seg. Derfor vil det fokuseres på unntak som etter min mening er spesielt interessante i denne sammenheng.

10.1 Sikkerhetsstillelsens unntak

De eneste innsnevringene i sikkerhetsstillelsens dekningsfelt følger av advokatforskriftens §2-3(2) og (3).

Av 2. ledd følger det at sikkerheten ikke dekker ”*deltakeransvar i ansvarlig selskap for erstatningsansvar som selskapet pådrar seg ved advokatvirksomhet, når minst en av selskapets advokater er solidarisk ansvarlig med selskapet etter domstolloven §232 første til fjerde ledd*”. Begrunnelsen er at slikt ansvar ikke er pådratt i forbindelse med ”advokatvirksomhet”, jfr. Justisdepartementets kommentarer til bestemmelsen.⁸⁹

Av 3. ledd følger det at sikkerheten ikke dekker ”*ansvar som advokaten etter bestemmelse i eller i medhold av lov har stilt annen sikkerhet for*”. Bestemmelsen tilsvarer dl.§222(1) 3.punktum. Et eksempel på slik plikt til å stille sikkerhet gjelder for eiendomsmegling, jfr. lov 16.juni 1989 nr.53 §2-5 nr.1 og forskrift 20.mars 1990. Dersom advokaten har stilt sikkerhet for eiendomsmegling etter eiendomsmeglingsforskriften §2-5 svarer vedkommende sikkerhetsstiller for eventuelt ansvar som følge av eiendomsmeglervirksomheten. Dersom advokaten ikke har stilt slik sikkerhet kommer ikke unntaket til anvendelse, og dermed hefter sikkerhetsstillelsen for advokatvirksomhet også for dette ansvaret, jfr. Rt.1997 s.1061 på s.1066.

---

⁸⁹ <http://www.lovdato.no/for/sf/jd/td-19961220-1161-037.html>

10.2 Ansvarsforsikringens unntak

10.2.1 Unntakene i vilkårenes punkt 4.5.1

Vilkårenes punkt 4.5.1 gjør unntak for flere ansvarsformer og kan by på tolkningsproblemer. I følge vilkårenes punkt 4.5.1 omfatter ikke forsikringen ”*ansvar som sikrede har påtatt seg å bære og som går ut over det som følger av alminnelig erstatningsrett, herunder ethvert ansvar som alene bygger på garanti, kausjon, kontrakt, tilsagn eller annen avtale*”.

At forsikringen ikke omfatter ansvar som bygger på kontrakt, er ikke i konflikt med at profesjonsansvaret i utgangspunktet er et kontraktsansvar, se ovenfor i punkt 6.1.1.

Meningen med unntaket i vilkårenes punkt 4.5.1 er ikke å rokke ved ansvarsgrunnlaget i forsikringen, men å unnta ansvar som går ut over det som følger av profesjonsansvaret.

Unntaket er typisk ment å ramme lovnader fra advokaten som alene utgjør ansvarsgrunnlag for erstatningskrav mot advokaten dersom lovnaden ikke etterleves.

Et eksempel er at advokaten garanterer at han vil vinne en sak og holde klienten skadesløs dersom han taper. Dersom han så taper saken, kan han ikke kreve et eventuelt krav fra klienten dekket under ansvarsforsikringen.

10.2.2 Unntakene i vilkårenes punkt 4.5.3 og 4.5.7

I vilkårenes punkt 4.5.7 er det gjort unntak for ”*skade voldt ved forsettlig handling*”. I vilkårenes punkt 4.5.3 er det gjort unntak for ”*handlinger eller unnlatelser (...) som kan henføres under Straffelovens kapittel 24 eller 26*”. Kapitlene handler om henholdsvis ”*underslag, tyveri og ulovlig bruk*” og ”*bedrageri, utroskap og korrupsjon*”. For alle disse straffebudene kreves det vinnings hensikt, eller med andre ord forsett: dersom det ikke foreligger forsett, foreligger det heller ikke brudd på straffebudene i Straffelovens kapittel 24 eller 26. Således er unntaket i 4.5.3 overflødig ved siden av unntaket i 4.5.7 som gjør unntak for forsettlige handlinger.

Også unntaket for forsettlige handlinger kan synes å være overflødig, sett i forhold til FAL §4-9 om forsettlig fremkallelse av forsikringstilfellet. Men dersom det ikke foreligger svik etter avtalelovens §30, kan selskapet likevel pålegges delvis ansvar, jfr. FAL §4-9 (1) annet punktum. I vilkårene er derimot alle forsettlige handlinger unntatt, uavhengig av om det foreligger svik.

Dersom selskapet påberoper seg rettigheter etter FAL, utløser det plikt for selskapet til å gi beskjed uten ugrunnet opphold, med orientering om adgangen til nemndbehandling eller andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene, jfr. FAL 4-14. Dersom selskapet forsømmer å gi beskjed om dette, mister det retten til å påberope seg forholdet, jfr. FAL §4-14 (2). Det kan stilles spørsmål ved om selskapet ved å vise til unntakene i vilkårene i stedet for å påberope seg bestemmelsen i FAL, slipper å forholde seg til de plikter påberopelse av FAL utløser. Etter min oppfatning synes det forholdsvis klart at det ikke kan være slik. Det følger av bestemmelsene i FAL sin tvingende karakter, jfr. FAL §1-3, at selskapet kan ikke komme unna preseptoriske plikter som følger av at det vil bruke sine rettigheter bare ved å innta rettighetene i vilkårene.

10.2.3 Unntak for virksomhet som i utgangspunktet er advokatvirksomhet

10.2.3.1 Eiendomsmegling, punkt 4.5.14

Eiendomsmegling har tradisjonelt vært ansett for å gå inn under advokatvirksomhet. Dette er også forutsetningsvis lagt til grunn i eiendomsmeglerlovene av 1938 og 1989.⁹⁰ Siden 1988 er det gjennom unntakene i forsikringsvilkårene gjort unntak for eiendomsmegling, jfr. vilkårenes punkt 4.5.14.

Også under sikkerhetsstillelsen er det, som beskrevet under punkt 10.1, gjort unntak for eiendomsmegling i advokatforskriftens §2-3.

---

⁹⁰ Jfr. Rt.1997 s.1061

Grunnen til at eiendomsmegling er unntatt, er at risikobildet blir et ganske annet og mye mer omfattende dersom forsikringen skal omfatte eiendomsmegling i tillegg til tradisjonell rettshjelp. Denne ekstra risikoen er så stor at den må dekkes ved egen forsikring, hvor forsikringssummene er vesentlig høyere enn for alminnelig advokatvirksomhet.⁹¹

Det er altså klart at eiendomsmegling ikke omfattes av forsikringen. Men grensen mellom eiendomsmegling og advokatvirksomhet kan tidvis være flytende, og lar seg ikke i alltid fastslå like enkelt.

Et eksempel på det er dommen inntatt i Rt.1997 s.1061 hvor advokatens medvirkning ved overdragelse av eierseksjoner og en enebolig ble ansett som eiendomsmegling, noe som medførte at et eventuelt erstatningskrav ikke kunne gjøres gjeldende under den ordinære ansvarsforsikring for advokater. Det ble fremholdt at utgangspunktet er at eiendomsmegling tradisjonelt har vært ansett for å gå inn under advokatvirksomhet, men at eiendomsmegling etter de aktuelle vilkårene var unntatt i den aktuelle ansvarsforsikringen for advokater.

Under vurderingen av om virksomheten var å anse som eiendomsmegling ble det uttalt at de rene oppgjørsoppdrag ikke skal betraktes som eiendomsmegling. For den nærmere sondring la Høyesterett til grunn lovens eiendomsmeglingsbegrep⁹², og viste til lovens forarbeider i NOU 1987:14 Eiendomsmegling s.50 hvor det er beskrevet at et salg av fast eiendom består av 9 faser. Det fremgår at mellommannen ikke behøver å være engasjert i samtlige faser for at det skal være tale om mellommannsvirksomhet. De sentrale fasene er ihht. forarbeidene: salgsarbeidet, de egentlige salgsforhandlinger og utformingen av kontrakt. Forøvrig må den ”endelige standpunkttaken måtte bero på de konkrete omstendigheter”. Dessuten kan det være avgjørende om ”advokatens forretningsfelleskap samlet sett har utført eiendomsmegling” dersom grunnlaget for virksomheten er advokatens advokatbevilling.

---

⁹¹ Forsikringssummen for eiendomsmegling er i den kollektive avtalen satt til 30 millioner kroner, jfr. vilkårenes punkt 5.6.1

⁹² Lov om eiendomsmegling

11 Oppsummering og hovedkonklusjoner

Det foreligger krav til at advokater må tegne to forskjellige sikkerhetsformer som i stor grad overlapper hverandre.

Det forekommer en sammenblanding av de to begrepene ”ansvarsforsikring” og ”sikkerhetsstillelse”, som kan ha uheldige konsekvenser. Etter min mening er det mye som taler for at man i fremtiden bør operere med en ryddigere terminologi.

En av de viktigste forskjellene mellom ansvarsforsikringen og sikkerhetsstillelsen, er at sikkerhetsstiller har full regress mot advokaten, mens forsikringsgiveren blir sittende med det endelige tapet selv.

I nær sammenheng med dette, finnes en annen viktig forskjell, som er hvem sine interesser dekningsformene er ment å ivareta. Sikkerhetsstillelsen ivaretar tredjemanns formuesstilling ved å garantere for hans erstatningskrav, mens ansvarsforsikringen ivaretar advokatens formuesstilling ved å sikre ham mot erstatningsrettlige krav fra tredjemann og mot regress fra sikkerhetsstiller.

Ansvarsforsikringen ble gjort pålagt for alle advokater ved at RGA ble inntatt i advokatforskriften. At det dermed oppsto krav om både sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring som overlappet hverandre, ble ikke drøftet av lovgiver. Om innføringen av krav om både sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring ved siden av hverandre var tilsiktet fra lovgiver hold, vites derfor ikke, men jeg drister meg til å anta at det var utilsiktet. Dette, i tillegg til sikkerhetsformenes språklige likhet og overlappende anvendelsesområde, er trolig årsaken til at det er vanskelig for mange å holde de to sikkerhetsformene adskilt.

Slik ansvarsforsikringen fungerer i dag, ved siden av garanti som oppfyller kravet i dl. §222, er den antakelig ikke ”tvungen” i FALs forstand, noe som gjør at selskapets forsikringsrettslige innsigelser er i behold. Samtidig er det mye som taler for at det bør være mulig å dekke formålet med kravet til sikkerhetsstillelse i dl. §222 gjennom

forsikring. Skadelidtes vern er tilstrekkelig ivaretatt ved at vedkommende er gitt adgang til å kreve erstatning direkte fra forsikringsselskapet, jfr. FAL §7-6, og siden forsikringen i så fall er å anse som tvungen etter §7-7, er forsikringsselskapets forsikringsrettslige innsigelser avskåret.

De erstatningsrettslige innsigelser gjelder i alle fall.

Av kapitlene 8-10 fremgår det hvordan dekningsfeltet til ansvarsforsikringen er forholdsvis mye snevrere enn dekningsfeltet til sikkerhetsstillelsen. Den største forskjellen, er nok at sikkerhetsstillelsen omfatter forsettlige og straffbare handlinger, hvilket er unntatt i ansvarsforsikringer.

Grunnen til at dekningsfeltet er såpass mye videre under sikkerhetsstillelsen er at her står hensynet til skadelidte helt sentralt, og under ansvarsforsikringen er det i stor grad avtalefrihet med hensyn til risikobeskrivelsen. Under sikkerhetsstillelsen er det derimot, som et utslag av vernet av skadelidte, svært liten avtalefrihet.

Etter dagens ordning ser man på bakgrunn av ovennevnte at ansvarsforsikringen i realiteten en regressbeskyttelse for advokaten.

Man kunne tenke seg at man fjernet garantien som i dag utgjør sikkerhetsstillelsen. Deretter kunne man latt ansvarsforsikringen, i stedet for å være et supplement til sikkerhetsstillelsen, alene oppfylle kravet om sikkerhet for skadelidtes krav i dl. §222. Da ville ansvarsforsikringen vært å anse som tvungen i FALs forstand, slik at selskapets forsikringsrettslige innsigelser overfor skadelidte var avskåret, jfr. FAL § 7-7. I så fall kunne ikke selskapet avslått skadelidtes direktekrav på bakgrunn av vilkårene eller de alminnelige forutsetninger for selskapets ansvar i FAL, herunder at forholdet er forsettlig fremkalt av sikrede, jfr. §4-9. Man ville dessuten også måttet tolke de grunnleggende kravene til ”erstatningsansvar” og ”advokatvirksomhet” i lys av at forsikringen var tvungen. Således ville ansvarsforsikringen fra skadelidtes synspunkt kunne gi like god

dekning som sikkerhetsstillelse ved garanti. Overfor advokaten har selskapet sine forsikringsrettslige innsigelser i behold, slik at overfor ham ville dekningen for alle praktiske formål i realiteten vært tilnærmet lik som i dag.

For forsikringsselskapene ville en slik løsning i realiteten ikke bety store forandringer: krav de i dag må utbetale for under sikkerhetsstillelsen, ville de i så fall måtte utbetale under ansvarsforsikringen. Krav som i dag kan avslås som følge av at et unntak kommer til anvendelse, vil skadelidte i dag uansett få dekket under sikkerhetsstillelsen. Den største positive forskjellen ville vært at man bare hadde én dekningsform, og dermed bare ett regelsett, å forholde seg til. FAL ville komme til anvendelse på den delen av kravene som i dag havner under sikkerhetsstillelsen, noe som kan innebære nyanser i forhold til meldeplikter og foreldelsesregler. Samtidig vil det kunne være en fordel at man utelukkende benyttet FALs regler, i stedet for å benytte en sammenblanding av flere regelverk.

Etter min oppfatning taler gode grunner for at man kan avvikle ordningen med sikkerhetsstillelse i form av garanti, og slå sammen kravene i domstolloven og advokatforskriften om sikkerhetsstillelse og ansvarsforsikring, til ett krav om tvungen ansvarsforsikring for advokater. Slik jeg ser det er dette en mer praktisk løsning.

12 Litteraturliste

Bøker

Andreas Arntzen i samarbeid med Rune Njøs Jacobsen og Sven Iver Steen, *Ansvarsforsikring*, Oslo, 2000.

Andreas Arntzen i samarbeid med Arne Kielland Jr. og Jan B. Jansen, *Forsikringsrett*, Oslo, 1993.

Claus Brynildsen, Børre Lid, Truls Nygård, *Forsikringsavtaleloven med kommentarer*, Oslo 2008.

Hans Jacob Bull *Forsikringsrett*, Oslo, Universitetsforlaget, 2008.

Jon Gisle m.fl., *Jusleksikon 2. utgave*, Oslo, Kunnskapsforlaget, 2002.

Trygve Bergsåker, *Pengekravsrett*, Oslo, 1994.

Toralf Wågheim, *Advokaters erstatningsansvar*, Oslo, 2008.

Torstein Eckhoff og Jan E. Helgesen, *Rettskildelære 5. utgave*, Oslo, 2001.

Viggo Hagstrøm i samarbeid med Magnus Aarbakke, *Obligasjonsrett*, Oslo, 2004.

Artikler

Trine Lise Wilhelmsen, *Periodiseringen av forsikringstilfellet - finnes en «patentløsning»?* , 1997.

<http://websir.lovdata.no/cgi-lex/wiftzok?bas=jus+eur+lod&emne1=claims+made&sok=fast>

Høyesterettsdommer Trond Dolva, *Utredning om advokatlovgivningen i Norge, Danmark, Finland og Sverige*, 2005.

<http://www.advokatforeningen.no/Organisasjon/Statistikk-og-utredninger/Utredninger/Utredning-om-advokatlovgivningen-i-Norge-Danmark-Finland-og-Sverige/>

Lovgivning

LOV-1969-06-13-26 Lov om skadeserstatning

LOV-1989-06-16-69 JD Lov om forsikringsavtaler

LOV-1994-06-24-39 Lov om sjøfarten

LOV-1995-11-01-60

LOV-1972-05-12-28 Lov om atomenergivirksomhet

LOV-1999-01-15-2 Lov om revisjon og revisorer

LOV-1999-07-02-64 Lov om helsepersonell m.v.

LOV-2005-06-17-62 Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.

LOV-2007-06-29-73 Lov om eiendomsmegling

FOR-1986-10-03-2044 Forskrift om fondsmeglerforetaks plikt til å stille sikkerhet

FOR-1987-10-23-836 Forskrift om sikkerhetsstillelse for lån- og garantiformidlere

FOR-1996-12-20-1161 JD Forskrift til Domstoloven kapittel 11

Dommer og nemndsuttalelser

Rt.1992 s.64

Rt.1995 s.1350

Rt.1996 s.1

Rt.1997 s.365

Rt.1997 s.1061

Rt.2000 s.418

Rt.2001 s.337

HR-2009-1155-A

LB-2006-56074

TKONG-2009-3910

FSN-5917

Forarbeider

Ot.prp.nr.7 (1990-1991) Om lov om endringer i domsstoloven m.m

Ot.prp.nr.39 (1994-95)

Innst.O. Nr.64 (1994-95)

NOU 1987:24 Eiendomsmegling

NOU 1982:19 Generelle lovregler om erstatning for forurensningsskade

Mot. til NSPL 1996 §4-18

13 Lister over tabeller og figurer mv.

Tabell 1 - Valgte dekningssummer

Figur 1 – Forholdet mellom rettsområdene

Figur 2 – Rettslig plassering av ansvarsforsikring

Figur 3 – Partene i forsikringsavtalen

Figur 4 – Partene i forsikringsforholdet (trepartskonstellasjonen)

Figur 5 – Partene i sikkerhetsstillelsen

Figur 6 – Ansvar utad for fullmektigens feil

Figur 7 – Tretrinnsprosessen

14 Vedlegg

Vedlegg 1 – Vilkårene for den kollektive avtalen om sikkerhetsstillelse og formuesskadeforsikring til DNA

Vedlegg 2 – Eksempel på forsikringsbevis til den kollektive avtalen

Advokatforeningen

**Sikkerhetsstillelse og
Formuesskedeforsikring
for medlemmer av
Den Norske Advokatforening**

VILKÅR
Gjelder fra 1. januar 2009

1.	Generelle forhold	3
1.1.	Hvem avtalen er gyldig for.....	3
1.2.	Hva avtalen omfatter	3
1.3.	Hvem stiller sikkerhet og forsikring	3
1.4.	Premieberegning og forholdet til FAL	3
1.5.	Opphør, utelukkelse eller adgangsnekt.....	3
1.6.	Forholdet mellom virksomhet og forsikringsform	3
1.7.	Opplysninger vedrørende skadesaker.....	4
2.	Sikkerhetsstillelse for Advokatvirksomhet	5
2.1.	Hvem omfattes av sikkerheten	5
2.2.	Hva omfatter sikkerheten	5
2.3.	Hvor gjelder sikkerheten.....	5
2.4.	Sikkerhetens størrelse, Advokatvirksomhet.....	5
2.5.	Oppgjør under sikkerhetsstillelse	5
2.6.	Regress.....	5
2.7.	Opphør / oppsigelse av sikkerhet	5
3.	Sikkerhetsstillelse (utvidelse) for Eiendomsmegling	6
3.1.	Hvem omfattes av sikkerheten.....	6
3.2.	Hva omfatter sikkerheten	6
3.3.	Hvor gjelder sikkerheten.....	6
3.4.	Sikkerhetens størrelse.....	6
3.5.	Ansvar for premie	6
3.6.	Oppgjør under sikkerhetsstillelse	6
3.7.	Regress.....	6
3.8.	Opphør / oppsigelse av sikkerhet	6
4.	Formueskadeforsikring for advokatvirksomhet.....	7
4.1.	Hvem forsikringen gjelder for.....	7
4.2.	Hva forsikringen omfatter	7
4.3.	Hvor gjelder forsikringen	7
4.4.	Når gjelder forsikringen	7
4.5.	Hva forsikringen ikke omfatter.....	8
4.6.	Forsikringssum	9
4.7.	Sikkerhetsforskrifter.....	9
5.	Formueskadeforsikring for eiendomsmegling	10
5.1.	Hvem forsikringen gjelder for.....	10
5.2.	Hva forsikringen omfatter	10
5.3.	Hvor gjelder forsikringen	10
5.4.	Når gjelder forsikringen	10
5.5.	Hva forsikringen ikke omfatter.....	10
5.6.	Forsikringssum	10
5.7.	Sikkerhetsforskrifter.....	11
6.	Fellesbestemmelser	12
6.1.	Behandling av erstatningskrav.....	12
6.2.	Egenandel for forsikring	12
6.3.	Forsikringsgivers og Sikkerhetsstillers plikter	12
6.4.	Begrensninger i Forsikringsgivers erstatningsplikt	13
6.5.	Svik mot Forsikringsgiver.....	13
6.6.	Foreldelse.....	13
6.7.	Adresser	13

1. Generelle forhold

1.1. Hvem avtalen er gyldig for

Den som fremgår av forsikringsbeviset

1.2. Hva avtalen omfatter

Avtalen omfatter sikkerhetsstillelse som følger av Domstoloven og Advokatforskriften, samt formuesskadedeforsikring. I tillegg gjelder alminnelige erstatningsrettslige regler og Lov om forsikringsavtaler (FAL) av 16. juni 1989 nr. 69.

1.3. Hvem stiller sikkerhet og forsikring

Med virkning fra 01.01.2009 er AIG Europe SA både sikkerhetsstiller og forsikringsgiver.

1.4. Premieberegning og forholdet til FAL

Denne forsikringsavtalen er ett – årig, med ikrafttredelsesdato 1. 1. 2009. Ved innmelding senere i året beregnes premie etter et pro – rata prinsipp, basert på antall måneder som omfattes. For inntreden inne i en måned beregnes premie for hele måneden. Det gis ikke ristorno ved utmelding i løpet av året, med mindre utmeldingen skyldes overgang til ulønnet og midlertidig permisjon og medlemskapet i Advokatforeningen opprettholdes i permisjons – tiden. Ved ristorno beregnes premie per påbegynt halvår.

For denne avtale gjelder at FAL §3-6 (ny bestemmelse; ikrafttredelse 1.1.2006) er fraveket ved at det ikke gis adgang til å si opp forsikringen i forsikringsåret (01.01.2009 – 31.12.2009) for overflytting til annet selskap.

1.5. Opphør, utelukkelse eller adgangsnekt

Deltager kan utelukkes fra kollektivordningen iht. FAL § 9 – 6, eller nektes adgang etter inntruffet skade hvis:

- advokaten ikke lenger er medlem av Advokatforeningen, eller
- adgangsvilkårene for rettshjelper ikke lenger er til stede, jfr. første ledd, eller
- vedkommende har voldt skaden forsettlig, eller
- det i løpet av de siste 12 måneder har vært anmeldt minimum 2 skader og disse er forvoldt ved grov uaktsomhet, eller
- erstatningsansvaret grunnes i virksomhet som ligger utenfor den tillatte virksomhet som advokat, eller
- vedkommende har forsømt å overholde angitte sikkerhetsforskrifter
- dersom det er foretatt utbetaling under sikkerhetsstillelsen, eller
- dersom sikrede taper sin advokatbevilling ved dom, eller bevillingen opphører på annen måte, herunder trer ut av kraft, jfr. bestemmelsene i Domstoloven kap. 11. Sikrede plikter å varsle Advokatforeningen, Sikkerhetsstiller og Forsikringsgiver straks avgjørelsen er kommet til vedkommendes kunnskap.

Forsikringen opphører for medlemmets vedkommende 14 dager etter at skriftlig påminnelse er sendt fra selskapet eller Advokatforeningen.

1.6. Forholdet mellom virksomhet og forsikringsform

Den enkelte advokat skal velge forsikringsomfang ut fra det virkefelt vedkommende har. Dersom det tegnes forsikring basert i virksomhet innenfor særskilt virkefelt, vil forsikringen inneha de samme begrensninger som følger av domstoloven.

1.6.1. Bedriftsadvokat.

Virksomhet som iht. domstollovens § 233 a er definert som advokatvirksomhet som utøves av en ansatt advokat som i det vesentlige utfører oppdrag for sin arbeidsgiver eller for andre selskaper som tilhører samme konsern. For slik advokatvirksomhet skal det ikke utad gis inntrykk av at det utøves frittstående advokatvirksomhet.

Dersom det er tegnet forsikring som bedriftsadvokat vil forsikringen ikke omfatte ansvar for skade eller tap som forvoldes ved virksomhet i ansettelsesforholdet. Forsikringen vil omfatte virksomhet utenfor ansettelsesforholdet, med følgende begrensninger:

- Total årlig omsetning for bivirksomhet kan ikke overstige kr. 200.000
- Forsikringen omfatter ikke rådgivning innenfor skatt og avgiftsrelaterte spørsmål
- Forsikringen omfatter ikke rådgivning i forbindelse med selskapstransaksjoner (M&A) dersom transaksjonsverdien overstiger kr. 1 million

1.6.2. Organisasjonsadvokat.

Virksomhetsom iht. domstollovens § 233 b er advokatvirksomhet som utøves av en advokat ansatt i en forening eller et lag når bistanden i det vesentlige ytes til medlemmene, og bistanden til andre enn medlemmer er av samme art som den bistanden som ytes til medlemmene.

Dersom det er tegnet forsikring som organisasjonsadvokat vil forsikringen ikke omfatte skade eller tap som forvoldes ved bistand til andre enn medlemmene. Forsikringen vil likevel omfatte bistand til andre enn medlemmene eller som er en følge av annen art enn den som ytes til medlemmene, med følgende begrensninger:

- Total årlig omsetning for bivirksomhet kan ikke overstige kr. 200.000
- Forsikringen omfatter ikke rådgivning innenfor skatt og avgiftsrelaterte spørsmål
- Forsikringen omfatter ikke rådgivning i forbindelse med selskapstransaksjoner (M&A) dersom transaksjonsverdien overstiger kr. 1 million

1.7. Opplysninger vedrørende skadesaker

Ved tilslutning til denne avtale gir sikrede tillatelse til at forsikringstager gis tilgang til detaljerte opplysninger om skadesaker, herunder skadevolderes navn, antall skader og størrelse på utbetalinger etc. Disse opplysninger vil benyttes ved forvaltningen av forsikringsavtalen.

2. Sikkerhetsstillelse for Advokatvirksomhet

2.1. Hvem omfattes av sikkerheten

Advokater, samt rettshjelpere som utøver virksomhet på vegne av et advokatselskap.

2.2. Hva omfatter sikkerheten

Sikkerhetsstiller påtar seg å innestå for oppfyllelse av ansvar som fremgår av forskrift til Domstollovens kapittel 11; Advokatforskriften, kapittel II.

Herunder omfattes tilbakeføring av salær eller godtgjørelse iht. tvangskraftig beslutning eller dom.

2.3. Hvor gjelder sikkerheten

Sikkerheten dekker erstatningsansvar sikrede pådrar seg ved utøvelsen av advokat eller rettshjelpsaktiviteten uten geografisk begrensning.

2.4. Sikkerhetens størrelse, Advokatvirksomhet

Sikkerhet stilles med følgende beløp:

- For advokater uten fullmektig, jfr. forskriftens § 2-5 første ledd: kr. 5 mill.
- For advokater som har autorisert fullmektig(er), jfr. forskriftens § 2-5 annet ledd: kr. 8 mill.
- For rettshjelpere, jfr. forskriftens § 2-7: kr. 5 mill.

Ved reduksjon av sikkerheten som følge av utbetalinger skal sikkerheten fylles opp senest én måned etter utbetalingstidspunktet. Sikkerhetsstiller er ikke forpliktet til å fylle opp sikkerheten, jfr. Advokatforskriftens § 2-5, sjette ledd.

Sikkerhetsstillers ansvar pr. oppdrag pr. skadelidt er begrenset til kr. 2 millioner, jfr. § 2-5, femte ledd.

2.5. Oppgjør under sikkerhetsstillelse

Skadelidte kan kreve dekning direkte fra sikkerhetsstilleren uten først å rette krav mot advokaten. Sikkerhetsstilleren kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser advokaten selv har i forholdet til skadelidte.

Sikkerhetsstilleren kan overfor skadelidte ikke påberope at det er foretatt utbetalinger under sikkerheten med mindre Tilsynsrådet for advokatvirksomhet er varslet om utbetalingen senest samtidig med at utbetalingen fant sted.

2.6. Regress

Sikkerhetsstiller har rett til å kreve full regress for enhver utbetaling under sikkerhetsstillelse(e). Regress gjøres primært mot formueskadeforsikringen. Dersom kravet, helt eller delvis, ikke dekkes av forsikringen, kan regress på udekket beløp fremmes mot advokaten.

2.7. Opphør / oppsigelse av sikkerhet

Sikkerheten(e) kan sies opp, men oppsigelse av sikkerheten eller bortfall på annen måte kan ikke gjøres gjeldende overfor skadelidte før tre måneder etter at Tilsynsrådet for advokatvirksomhet har mottatt melding om bortfallet. Stilles ny sikkerhet før utløpet av denne perioden, blir bortfallet av sikkerheten virksomt fra det tidspunkt ny sikkerhet er stilt.

3. Sikkerhetsstillelse (utvidelse) for Eiendomsmegling

3.1. Hvem omfattes av sikkerheten

Advokater som driver eiendomsmegling iht. Eiendomsmeulingslovens § 1-2 (1) nummer 2

3.2. Hva omfatter sikkerheten

Etter særskilt avtale påtar Sikkerhetsstiller seg å inntstå for oppfyllelse av ansvar som fremgår av forskrift til Eiendomsmeulingslovens kapittel 2; Eiendomsmeulerforskriften, kapittel 2.

Herunder omfattes tilbakeføring av provisjon/godtgjørelse iht. tvangskraftig beslutning eller dom.

3.3. Hvor gjelder sikkerheten

Sikkerheten dekker erstatningsansvar advokaten pådrar seg ved utøvelsen av eiendomsmeulings – virksomhet i Norge.

3.4. Sikkerhetens størrelse

Sikkerhet stilles overfor Kredittilsynet med kr. 30 mill, jfr. Eiendomsmeulingsforskriftens § 2-2.

Ved reduksjon av sikkerheten som følge av utbetalinger, skal sikkerheten fylles opp senest én måned etter utbetalingstidspunktet. Sikkerhetsstiller er ikke forpliktet til å fylle opp sikkerheten.

Sikkerhetsstillers ansvar pr. oppdrag pr. skadelidt er begrenset til kr. 10 mill.

3.5. Ansvar for premie

Dersom det er tegnet sikkerhetsstillelse og forsikring for eiendomsmeulingsforetak med advokat som faglig leder, er foretaket og advokaten solidarisk ansvarlig for innbetaling av premien

3.6. Oppgjør under sikkerhetsstillelse

Skadelidte kan kreve dekning direkte fra sikkerhetsstilleren uten først å rette krav mot advokaten. Sikkerhetsstilleren kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser advokaten selv har i forholdet til skadelidte.

Sikkerhetsstilleren kan overfor skadelidte ikke påberope at det er foretatt utbetalinger under sikkerheten med mindre Kredittilsynet er varslet om utbetalingen senest samtidig med at utbetalingen fant sted.

3.7. Regress

For regress gjelder bestemmelsen i pkt. 2.6. tilsvarende.

3.8. Opphør / oppsigelse av sikkerhet

Sikkerheten(e) kan sies opp, men oppsigelse av sikkerheten eller bortfall på annen måte kan ikke gjøres gjeldende overfor skadelidte før 3 måneder etter at Kredittilsynet har mottatt melding om bortfallet.

Oppsigelse av sikkerheten eller annet bortfall av sikkerheten er ikke virksomt i forhold til skadelidte før tre måneder etter at Kredittilsynet har mottatt melding om bortfallet. Stilles ny sikkerhet før utløpet av denne perioden, blir bortfallet av sikkerheten virksomt fra det tidspunkt ny sikkerhet er stilt.

4. Formueskadeforsikring for advokatvirksomhet

4.1. Hvem forsikringen gjelder for

Forsikringen gjelder for medlemmer av Den Norske Advokatforenings kollektive formueskadeforsikring.

Dersom forsikringen gjelder firmaer og kontorfellesskap med inntil 15 advokater og advokatfullmektiger omfatter forsikringen både det ansvar som selskapet kan pådra seg og det personlige ansvar til den angjeldende advokat.

Dersom forsikring for firmaer og kontorfellesskap med inntil 15 advokater og advokat – fullmektiger er uttømt, søksmålet reises mot firma eller kontorfellesskap, ansvaret grunnes i Domstollovens §232 og advokaten som har utført den ansvarsbetingede handling fortsatt arbeider i firmaet eller kontorfellesskapet gjelder også individuell primærforsikring til fordel for firmaet.

Forsikringen omfatter også direkte ansvar som ansatte pådrar seg hvis ansvaret etter Skadeserstatningslovens paragraf 2-1 kunne vært gjort gjeldende overfor arbeidsgiveren, og formuesskaden ikke er voldt av de(n) ansatte ved forsett.

4.2. Hva forsikringen omfatter

Forsikringen omfatter sikredes rettslige erstatningsansvar i egenskap av advokat, advokat – fullmektig eller rettshjelper.

4.3. Hvor gjelder forsikringen

Forsikringen gjelder ansvar som pådras i hele verden med unntak for krav som fremsettes i medhold av rettsreglene i USA og Canada, eller krav som fremmes for disse lands domstoler.

Med mindre annet er avtalt gjelder forsikringen bare ansvar som er pådratt i forbindelse med sikredes virksomhet fra kontor i Norge.

4.4. Når gjelder forsikringen

Forsikringen gjelder krav fremsatt i forsikringsperioden, hvor tapet har sin årsak i forhold etter 1. januar 1987.

Krav anses fremsatt på det tidspunkt sikrede eller Forsikringsgiver første gang mottar skriftlig krav om erstatning, eller skriftlig melding som angir at erstatningskrav vil bli reist mot sikrede eller Forsikringsgiver

Alle skader som skyldes samme begivenhet regnes som ett skadetilfelle og henføres til det tidspunkt da det første erstatningskravet anses fremsatt i henhold til foregående punkter.

Advokatforeningens kollektive ansvarsforsikring dekker også krav rettet mot sikrede som på det tidspunkt et krav fremsettes:

- har sluttet å praktisere og ikke har kjøpt ny forsikring, eller
- har endret forsikringskategori til bedriftsadvokat eller organisasjonsadvokat og denne forsikringen ikke omfatter skaden, og skaden er forårsaket før praksisen opphørte eller ble endret.

For slike skader gjelder de vilkårene som var gjeldende på praksisens opphørs- eller endringstidspunkt. Det er en forutsetning at vedkommende hadde formueskadeforsikring i Advokatforeningens kollektive forsikring i kraft ved praksisens opphørstidspunkt, samt at skaden er forårsaket etter 1. januar 1987.

4.5. Hva forsikringen ikke omfatter

Forsikringen dekker ikke:

- 4.5.1. Ansvar som sikrede har påtatt seg å bære og som går ut over det som følger av alminnelig erstatningsrett, herunder ethvert ansvar som alene bygger på garanti, kausjon, kontrakt, tilsagn eller annen avtale.
- 4.5.2. Ansvar og utgifter knyttet til oppfyllelse av sikredes avtalte forpliktelse, herunder omgjøring/avhjelp av denne, enten dette er foretatt av sikrede selv eller av noen annen.
- 4.5.3. Ansvar for handlinger eller unnlateringer begått av den sikrede selv eller av de ansatte advokater eller advokatfullnøktiger som kan henføres under Straffelovens kapittel 24 eller 26
- 4.5.4. Ilagte straffebøter.
- 4.5.5. Ansvar overfor følgende personer og foretak som identifiseres med sikrede:
  - sikredes familie,
  - sikredes arbeidsgiver
  - selskap i samme konsern som sikredes arbeidsgiver, jfr aksjelovens § 1-3,
  - sikredes arbeidsgivers eiere dersom disse er advokater som utøver advokatvirksomhet i samme eller tilknyttet advokatfirma
  - selskap der sikredes eller dennes familie har eierinteresser som gir bestemmende innflytelse

Til familien regnes ektefelle, sikredes og ektefellens foreldre, søsken og barn samt deres ektefeller. Samboere likestilles med ektefeller. Med samboere menes personer med felles husholdning som lever i et ekteskapslignende forhold, og som i følge Folkeregisteret har samme bopel.

- 4.5.6. Ansvar for skade/tap forårsaket i virksomhet som:
  - leder eller medlem av styre
  - medlem av gjeldsnemd, bortsett fra ledervervet
  - medlem av kreditorutvalg
  - bobestyrer, og som sikrede har plikt til å stille sikkerhet for i henhold til konkursloven § 87 og skiftelovens § 91 A.
- 4.5.7. Skade voldt ved forsettlig handling.
- 4.5.8. Deltakeransvar i ansvarlig selskap.
- 4.5.9. Ansvar for skade eller tap som advokat som har tegnet forsikring som bedriftsadvokat forvolder ved virksomhet i ansettelsesforholdet eller ved bivirksomhet ut over de rammer som er definert i vilkårenes bestemmelser om generelle forhold.
- 4.5.10. Ansvar for skade eller tap som advokat som har tegnet forsikring som organisasjonsadvokat forvolder ved bistand til andre enn medlemmene, eller ved bivirksomhet ut over de rammer som er definert i vilkårenes bestemmelser om generelle forhold.
- 4.5.11. Erstatningsansvar som skyldes faktisk eller angivelig omstendighet som har blitt meldt til tidligere forsikringsgiver eller en forsikringsmegler eller en agent dersom skaden omfattes av tidligere forsikring.
- 4.5.12. Ansvar for å tilbakeføre salær, godtgjørelse eller provisjon.

4.5.13. Erstatning, oppreisning eller saksomkostninger til motpart dersom dette er pålagt sikrede i medhold av Skadeserstatningslovens §§ 3-5 og 3-6.

4.5.14. Ansvar pådratt ved eiendomsmegling.

4.6. Forsikringssum

4.6.1. Forsikringssummen er angitt i forsikringsbeviset. Angitt forsikringssum gjelder per skadetilfelle.

4.6.2. Omkostninger for ekstern advokat og annen sakkyndig bistand dekkes i tillegg til forsikringssummen. Engasjement av ekstern advokat eller annen sakkyndig bistand er nærmere regulert i pkt. 6.3.1.

4.6.3. Ved skadesaker hvor flere advokater og/eller fullmektiger i samme firma har medvirket til ett og samme skadetilfelle, er forsikringen begrenset til en sum tilsvarende den forsikringssum som er tegnet av den av de involverte med høyest forsikringssum. Eventuell tilleggsforsikring for advokatselskap vil komme i tillegg.

Denne begrensningen gjelder ikke dersom forsikring for firmaer og kontorfellesskap med inntil 15 advokater og advokat – fullmektiger er utført, søksmålet reises mot firma eller kontorfellesskap, ansvaret grunnes i Domstollovens §232 og advokaten som har utført den ansvarsbetingede handling fortsatt arbeider i firmaet eller kontorfellesskapet.

4.6.4. Alle krav som følger av samme handling eller unnlatelse regnes som ett skadetilfelle.

4.7. Sikkerhetsforskrifter

Ved oppdrag tilknyttet fast eiendom som kan utføres uten krav til særskilt sikkerhet i henhold til Eiendomsmeglingsloven, eller der sikrede skal foreta oppgjør mellom parter eller avgi inneståelseserklæringer vedrørende skip eller løsøre registrert i realregister, gjelder sikkerhetsforskriftene i punkt 5.7. tilsvarende.

Sikrede plikter dersom det ikke er stillet særskilt sikkerhet for eiendomsmeglingsvirksomhet å få bekreftelse – før inneståelseserklæringen avgis – fra Kredittilsynet, Forsikringsgiver eller sikkerhetsstiller om at oppdraget faller innenfor unntaksbestemmelsen i Eiendomsmeglingslovens §1-2 annet ledd.

Ved brudd på sikkerhetsforskrifter kan sikrede helt eller delvis miste retten til erstatning, jfr. FAL § 4-8.

5. Formueskadeforsikring for eiendomsmegling

Formueskadeforsikring for eiendomsmeglingsvirksomhet er en tvungen utvidelse dersom det er stillet sikkerhet for eiendomsmegling. Det beregnes tilleggspremie for slik utvidet forsikring.

5.1. Hvem forsikringen gjelder for

Forsikringen gjelder for de av medlemmene av Den Norske Advokatforenings kollektive formueskadeforsikring som har tegnet separat sikkerhetsstillelse for eiendomsmegling.

Forsikringen omfatter også direkte ansvar som ansatte pådrar seg hvis ansvaret etter Skadeserstatningslovens paragraf 2-1 kunne vært gjort gjeldende overfor arbeidsgiveren, og formuesskaden ikke er voldt av de(n) ansatte ved forsett.

I eiendomsmeglerforetak med advokat som faglig leder, er ansatte som ikke er advokater/ fullmektiger medforsikret under faglig leders ansvarsforsikring.

For eiendomsmeglingsvirksomhet i eiendomsmeglingsforetak med advokat som faglig leder er det en forutsetning for forsikringens gyldighet at det foreligger bevilling fra Kredittilsynet.

5.2. Hva forsikringen omfatter

Forsikringen omfatter sikredes rettslige erstatningsansvar i egenskap av eiendomsmegler.

5.3. Hvor gjelder forsikringen

Forsikringen gjelder ansvar for meglingsoppdrag i tilknytning til fast eiendom i Norden som er pådratt i forbindelse med sikredes virksomhet fra kontor i Norge.

5.4. Når gjelder forsikringen

For forsikring i egenskap av eiendomsmegler gjelder bestemmelsene i punkt 4.4. tilsvarende.

For sikrede som ikke tidligere har dekket eiendomsmeglingsvirksomhet gjennom forsikring, gjelder forsikringen for eiendomsmegling kun for skader som er forårsaket mens forsikringen var i kraft.

5.5. Hva forsikringen ikke omfatter

For forsikring i egenskap av eiendomsmegler gjelder unntakene i punkt 4.5. tilsvarende.

Skader som skyldes brudd på bestemmelsene i Eiendomsmeglingsforskriftens kapittel 5, omfattes heller ikke av forsikringen.

5.6. Forsikringssum

- 5.6.1. Forsikringssummen er angitt i forsikringsbeviset. Angitt forsikringssum gjelder per skadetilfelle. Den angitte beløpsbegrensning gjelder også dersom flere advokater og/eller fullmektiger i samme firma har medvirket til ett og samme skadetilfelle.
- 5.6.2. Omkostninger for ekstern advokat og annen sakkyndig bistand dekkes i tillegg til forsikringssummen. Engasjement av ekstern advokat eller annen sakkyndig bistand er nærmere regulert i pkt. 6.3.1.
- 5.6.3. Alle krav som følger av samme handling eller unnlatelse regnes som ett skadetilfelle.

5.7. Sikkerhetsforskrifter

Sikkerhetsforskriftene gjelder for skader forårsaket etter 1.1.1990. For skader forårsaket før 1.1.1990 gjelder de eventuelle sikkerhetsforskrifter eller handlingsregler som gjaldt på det tidspunkt skaden ble forårsaket.

Ved brudd på sikkerhetsforskrifter eller handlingsregler kan sikrede helt eller delvis miste retten til erstatning, jfr. FAL § 4-8.

Følgende sikkerhetsforskrifter gjøres gjeldende:

Sikrede plikter å:

- 5.7.1. Innhente pantattest eller ved overdragelse av adkomstdokumenter til bolig, skriftlig bekreftelse fra forretningsfører for boligselskapet/borettslaget om hvem andelseier er og notere heftelser. Sikrede skal bringe på det rene hvor dokumentene befinner seg.
- 5.7.2. Innhente kopi av selskapsavtaler ved overdragelse av andeler i eiendoms - ANS eller vedtektene ved overdragelse av aksjer/andeler i fast eiendom med tilknyttet leierett til bolig.
- 5.7.3. Kontrollere at selgeren, hvis han selv ikke har hjemmel til eiendommen, gjennom avtale eller på annen rettslig måte har adgang til å selge eiendommen og skaffe kjøperen hjemmel.
- 5.7.4. Dersom det gjelder omsetning av eiendommer med verdi over kr. 10 mill; å gjennomføre oppgjøret i samarbeid med den bank partene blir enige om å benytte til oppgjøret
- 5.7.5. Dersom det gjelder omsetning av eiendommer med verdi over kr. 10 mill; sette oppgjøret inn på særskilt konto i partenes navn. Oppgjøret foretas av banken etter skriftlig instruks fra advokaten som er undertegnet av begge parter.

Ved oppdrag tilknyttet fast eiendom der sikrede blir bedt om å avgi inneståelseserklæring plikter sikrede videre å:

- 5.7.6. Sørge for tinglysning av forbud mot salg og pantsettelse uten samtykke fra sikrede.
- 5.7.7. Sørge for dagbokføring av pantedokument til sikrede i eiendommen tilsvarende det beløp sikrede avgir inneståelseserklæring for, såfremt det dokumentet det innestås for ikke allerede er dagbokført.
- 5.7.8. Innhente skriftlig bekreftelse fra långiver for at låntaker har gitt långiver skriftlig fullmakt om utbetaling av hele beløpet til sikrede.
- 5.7.9. Kontrollere at obligasjonen/sikkerhetsdokumentet har oppnådd rettsvern før oppgjør foretas, og at samtlige heftelser kjøperen ikke skal overta er innfridd, før utbetaling av restbeløpet til selgeren foretas.
- 5.7.10. Aldri overlate til selgeren/klienten å innfri heftelsene selv.
- 5.7.11. Aldri å avgi inneståelseserklæringer uten i forbindelse med oppdrag som omfatter å forestå oppgjøret mellom partene.

6. Fellesbestemmelser

6.1. Behandling av erstatningskrav

Når sikrede får kjennskap til at krav er fremsatt eller at krav vil bli fremsatt, skal dette uten ugrunnet opphold meldes skriftlig til Forsikringsgiver,

Dersom sikrede i løpet av forsikringsperioden får kunnskap om omstendigheter som kan medføre at krav fremsettes mot sikrede, og skriftlig melder dette til Forsikringsgiver sammen med detaljerte opplysninger om omstendighetene og grunnene for den potensielle erstatningsplikten, skal krav som deretter fremsettes mot sikrede og som begrunnes med eller på annen måte utledes fra de samme omstendigheter, anses for å være fremsatt på det tidspunkt slike omstendigheter ble anmeldt, jf. vilkårenes pkt. 4.4.

Uten samtykke fra Forsikringsgiver / Sikkerhetsstiller må sikrede ikke innrømme noen erstatningsplikt eller forhandle om erstatningskrav. Sikrede skal selv dekke egne omkostninger ved skadebehandlingen.

Er Forsikringsgiver / Sikkerhetsstiller villig til å ordne en sak i minnelighet, eller betale ansvarssummen, svarer ikke forsikringsgiver eller sikkerhetsstiller for videre utgifter ved tvisten. Forsikringsgiver eller sikkerhetsstiller har rett til å betale enhver erstatning direkte til skadelidte.

6.2. Egenandel for forsikring

Ved ethvert skadetilfelle, herunder skadetilfeller som kun omfatter kostnader, betaler sikrede selv en egenandel. Egenandelen utgjør 30% av enhver utbetaling, minimum kr 50.000 og maksimum kr 100.000.

Dersom forsikringen gjelder firmaer og kontorfellesskap med inntil 15 advokater og advokatfullmektiger, og ansvarssumlaget følger av domstollovens §232 gjelder også at angjeldende forsikring har egenandel som nevnt i 1. avsnitt.

Mellom den sikrede og skadelidte må ikke treffes avtale om at egenandelen helt eller delvis skal ettergis, og den sikrede må ikke dekke andelen ved særskilt forsikring. Er disse bestemmelser overtrådt, bortfaller Forsikringsgivers ansvar.

6.3. Forsikringsgivers / Sikkerhetsstillers plikter

6.3.1. Fremsettes det krav mot sikrede som overstiger egenandelen, forplikter Forsikringsgiver seg til å:

- utrede ansvarsspørsmålet
- forhandle med kravstiller/skadelidte,
- prosedere sikredes sak, hvis det blir reist søksmål mot noen som er sikret etter forsikringsavtalen
- betale skadeserstatning

Forsikringsgiver avgjør om det skal innhentes ekstern bistand fra advokat eller annen sakkyndig, og hvilke advokater eller sakkyndige som skal benyttes. Ved valg av ekstern bistand kan det legges vekt på sikredes ønske.

Kostnader til advokat eller sakkyndig som er engasjert av sikrede selv, dekkes bare etter godkjenning fra Forsikringsgiver. Er slike advokatkostnader pådratt før sikrede har meldt kravet til Forsikringsgiver, omfattes disse ikke av forsikringen med mindre Forsikringsgiver finner at særlige grunner tilsier at de likevel skal dekkes.

6.3.2. Ved krav mot sikrede, hvor kravet ikke omfattes av forsikringen gjelder bestemmelsene i punkt 6.3.1. tilsvarende for Sikkerhetsstiller

6.4. Begrensninger i Forsikringsgivers erstatningsplikt

Forsikringsgiver svarer ikke for tap eller økning eller skade som direkte eller indirekte er forårsaket av eller står i sammenheng med jordskjelv og vulkaniske utbrudd, atomkjernereaksjoner, krig eller krigslignende handlinger, enten krig er erklært eller ikke, opprør eller lignende alvorlige forstyrrelser av den offentlige orden.

6.5. Svik mot Forsikringsgiver

Den som gjør seg skyldig i svik mot Forsikringsgiver taper enhver rett etter forsikringsavtalen. Har sikrede flere forsikringsavtaler med Forsikringsgiver, taper han også rett til erstatning etter disse ved samme hendelse, og Forsikringsgiver kan med en ukes varsel si opp enhver forsikringsavtale med ham.

6.6. Foreldelse

Retten til erstatning bortfaller dersom forsikringskravet ikke er meldt til Forsikringsgiver innen ett -1- år etter at kravet er fremsatt.

6.7. Adresse

AIG Europe

Besøksadresse:	Klingenbergt 4
Postadresse:	Postboks 1588 Vika, 0118 OSLO
Tlf:	22 00 2020

A Member of American International Group, Inc.

FORSIKRINGSBEVIS
FOR MEDLEMMER AV
ADVOKATFORENINGENS KOLLEKTIVE
FORMUESKADEFORSIKRING

██████████
██████████
██████████

OVENFOR NEVNT PERSON ER MEDLEM AV ADVOKATFORENINGENS KOLLEKTIVE FORMUESKADEFORSIKRING.

Forsikringen gjelder for:	Advokat som er prinsipal
Forsikringen gjelder fra:	01.01.2009 og erstatter eventuelle tidligere forsikringsbevis for nevnte person i Advokatforeningens kollektive formue - skadeforsikring
Forsikringen gjelder til:	31.12.2009 Advokatforeningens kollektive ansvarsforsikring dekker også krav rettet mot sikrede som på det tidspunkt et krav fremsettes: - har sluttet å praktisere, eller - har endret forsikringskategori til bedriftsadvokat eller organisasjonsadvokat og denne forsikringen ikke omfatter skaden, og skaden er forårsaket før praksisen opphørte eller ble endret. For denne avtale gjelder at FAL §3-6 (ny bestemmelse; ikrafttredelse 1.1.2006) er fraveket ved at det ikke gis adgang til å si opp forsikringen i forsikringsåret (01.01.2009 – 31.12.2009) for overflytting til annet selskap
Forsikringstaker:	Den Norske Advokatforening
Sikrede:	Den person hvis navn fremkommer i dette forsikringsbevis
Forsikringsgiver:	AIG Europe SA
Hva forsikringen omfatter:	Formueskadeforsikring for Advokatvirksomhet, samt Deltagelse i Advokatforeningens kollektive Kriminalitetsforsikring
Forsikringsvilkår:	<u>Formueskadeforsikringen:</u> Sikkerhetsstillelse og Formueskadeforsikring for medlemmer av Den Norske Advokatforening, gjeldende fra 1. januar 2009 <u>Kriminalitetsforsikringen:</u> Kriminalitetsforsikring for medlemmer av Den Norske Advokatforening, gjeldende fra 1. januar 2009
Hvor forsikringen gjelder:	Ansvar som er pådratt i forbindelse med sikredes virksomhet fra kontor i Norge.

A Member of American International Group, Inc.

FORSIKRINGSBEVIS
FOR MEDLEMMER AV
ADVOKATFORENINGENS KOLLEKTIVE
FORMUESKADEFORSIKRING

Meldefrist for forsikringstilfelle:	Ved skade må forsikringsgiver varsles uten ugrunnet opphold. Retten til erstatning bortfaller dersom kravet ikke er meldt innen ett -1- år etter at sikrede har fått kunnskap om forhold som begrunner det.
Sikkerhetsforskrifter:	Sikkerhetsforskrifter som beskrevet i vilkårenes pkt. 4.7 og 5.7 gjelder for avtalen Ved oppdrag tilknyttet fast eiendom som kan utføres uten krav til særskilt sikkerhet i henhold til Eiendomsmediingsloven, eller der sikrede skal foreta oppgjør mellom parter eller avgi inneståelseserklæringer vedrørende skip eller løsøre registrert i realregister, gjelder sikkerhetsforskriftene i punkt 5.7. tilsvarende. Ved brudd på sikkerhetsforskrifter kan sikrede helt eller delvis miste retten til erstatning, jfr. FAL § 4-8.
Forsikringssum:	<u>Formueskadeforsikring:</u> NOK 8 millioner per skadetilfelle Omkostninger for ekstern advokat og annen sakkyndig bistand dekkes i tillegg til forsikringssummen <u>Kriminalitetsforsikring:</u> Deltagelse i en forsikringssum på kr 50.000.000 som gjelder samlet for alle medlemmer av kollektivordningen Forsikringssum per skade er kr 10.000.000
Egenandel:	Egenandelene som oppført er like for både formueskadeforsikringen og kriminalitetsforsikringen Egenandelen utgjør 30% av enhver utbetaling, minimum kr 50.000 og maksimum kr 100.000.
Risikoendring:	Ved endring av virksomhetskategori innenfor de beskrivelser av kategorier som er angitt i forsikringsbrevet plikter sikrede umiddelbart å melde om endringen. Dersom endringen ikke meldes kan dette medføre avslag eller avkortning i eventuell erstatning fra forsikringen.
Retten til nemndbehandling:	Dersom det oppstår tvist mellom sikrede og AIG Europe, kan hver av partene kreve nemndbehandling i samsvar med Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69. Sikrede kan i tillegg kontakte Advokatforeningen, som gjennom avtale med forsikringsgiver har rett til å bistå medlemmet / sikrede ved skadesaker.